

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titulus XXXI. De excessibus Prælatorum in subditos, vel contra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

NOTÆ.

^a **[Dem.]** Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 2. & in cap. innotuit 1. de maledic. Ubi extat alia pars hujus Decretalis: nulli tamen exprimitur, cui Episcopo referibat Pontifex, licet ex textu litera deducatur, scribere alicui Episcopo prope Saguntinam diocesim.

^b **[Sagunt.]** Saguntum vetustissima urbs est Hispaniæ citerioris in populis Eretanis, cujus meminerunt Ptolomeus lib. 2. Geograph. tabul. 2. Plinius lib. 5. cap. 3. Lucanus lib. 3. Pharsal.

Nec paver hic populus pro libertate subire Obsessum Penogestit quod Marte Saguntum. De cujus origine, & conditoribus agunt Scolanus tom. 2. hist. Valentia, fol. 35. & 38. Tamayo à Salazar tom. 3. martyrol. die 25. Iunii.

^c **[Non debent.]** Quia suspensionem incurunt furtivè ordines recipiendo, & duos sacros ordines uno die suscipiendo. Suarez de censur. disp. 31. sect. 3.

^d **[Facultatem.]** Quia cum professis vitam regularem facilius dispensatur, immo & per ipsam professionem in religione emissam nonnullæ irregularitates tolluntur, ut probavi in cap. de filiis presbyter.

COMMENTARIUM.

¹ **F**urtiva ordinatio dicitur, quoties fit contra canonum statuta, cap. presbyter, 24. dist. cum vita, genus, patria, ætas, locus, doctrina, fides non expenduntur, cap. quando ead. dist. vel cum quis sine examine se ordinari curavit, cap. extra

conscientiam, 64. dist. vel cum quis clam simul cum aliis intrusus fuit ignaro Episcopo, can. 30. Concilii Illiber. ibi: Subdiaconos eos ordinari non debere, qui in adolescentia suafuerint machati, eo quod postmodum per subreptionem, & altiorem gradum promovebantur. Si autem aliqui sunt, in præteritum ordinati amoveantur. Circa ita ordinatos furtivè certum est, semper characterem accipere, & validè ordines recipere, nisi ex defectu intentionis Episcopi sacramentum nullum sit: quod in dubio credendum non est, ut docent Theologi cum D. Thoma 3. part. quest. 64. art. 4. Marchinus de ordin. tract. 1. part. 2. cap. 11. num. 17. Hieron Garcia in summa, tract. 1. difficult. 1. dub. 13. punct. 4. Lugo de sacram. in genere, disput. 8. sect. 7. num. 119. Sed circa pœnas, quas incurrit ita ordinatus furtivè, discrimen est constituendum inter eum casum, in quo prius excommunicatio data fuit contra eos, qui furtivè se ingesserint; nam tunc certum est simili excommunicationis vinculo irretitos non habere liberam exercendorum ordinum suorum facultatem. Hallier. de sacris elect. sect. 2. ad finem: quam suspensionem aliqui irregularitatem dicunt, quos referunt Diana part. 4. tract. 2. resol. 55. Hier. Garcia dist. punct. 4. Barbosa de jure eccles. lib. 1. cap. 33. Hurtado de irregul. disp. 2. difficult. 1. num. 3. Bonacin. eod. tract. disp. 7. quest. 3. punct. 4. nu. 6. Sed contrarium, imò tantum suspensionem incurere, docuerunt Gibal. de irregul. cap. 5. quest. 1. n. 21. dub. 6. Leand. eod. tract. disp. 10. q. 4. Si autem nulla præcessit excommunicatio, suspensionem incurunt: in qua Pontifex dispensare valet, ut latius prosequuntur Suarez de censur. disp. 42. sect. 5. Hieron Garcia dist. punct. 4.

TITULUS XXXI.

De excessibus Prælatorum in subditos, vel contra.

CAPUT PRIMUM.

^a Alexander III.

Pervenit ad audientiam nostram, unde si verum est, miramur plurimum, & adversum vos de jure movemur, quod in presbyteros, qui sunt in vestra jurisdictione constituti, singulis annis, quasi in servos mercenarios talliam faciatis; quibus, nisi ad voluntatem vestram pecuniam solverint, divinum officium interdicitis, & eos viliter, & inhonestè tractatis in tantum, quod ipsos laicos despiciabiles reddidistis. Ideo verò hæc si vera sunt gravi debent ultione puniri, cum eosdem presbyteros, quasi filios, & fratres benignè ac fraterna charitate fovere debeatis. Discretionem igitur vestræ per A. G. p. m. quat. in prædictos presbyteros hujusmodi tallias, & indebitas exactiones exercere nullatenus præsumatis, nec eos de cætero irrationabiliter gravetis, vel inhonestè tractetis, aut sine judicio Capituli sui suspendere præsumatis, vel eorum Ecclesias interdicto subjiciatis; neque duas eos matrices Ecclesias, quarum unam sufficere videbitis, tenere permittatis: nec aliquem sine ordine judiciario excommunicare præsumatis: scituri pro certo, quod si hujusmodi rumores de vobis ad aures nostras pervenerint, vos pro tantis excessibus, auctore Domino, taliter puniemus, quod timore pœnæ vestræ cæteri à similibus abstinebunt.

NOTÆ.

^a **A** *Lexander.*] Ita legitur in prima collectione, sub hoc titul. cap. 1. & post Concil. Later. p. 2. cap. 7. nullibi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex, nec ex serie textus facile deducitur.

^b *Talliam*] Tallia quid, exposui in cap. adversus, de immunit. Eccles.

^c *Despicabiles.*] Quia laicis Clerici infesti sunt, cap. Clericos, de immunit. Eccles. in 6. d. *Exactiones.*] Juxta tradita in cap. cum Apostolus, de censibus, ubi commentarium hujus textus dedi.

^e *Suspendere.*] Hanc partem exposui in cap. quæsiisti, de his que sunt a Pralat.

CAPUT II.

Idem a Cant. Archiepiscopo.

AD hæc quoniam prædictus Episcopus, sicut accepimus, plures Ecclesias, & præcipuè Ecclesiam de Nortun. à ^b consuetudine, & obsequio Archidiaconorum libera constituerit, & immunes, & in hac parte redditus eorum, diminuit, & attenuavit: nihilominus tibi significatione præsentium injungimus, ut si res ita se haber, factum Episcopi super hoc ap. rem, corrigas, & emendes, & ita provideas, quod præfato Archidiacono consuetudines, quas Presbyteri in Ecclesiis sui Archidiaconatus debent, plenariè conferrentur, & illi gratam reverentiam exhibeant, & honorem.

NOTÆ.

^a **C** *Antuariensi.*] Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 2. & in c. ad hæc 20. de appellat. c. ad hæc, de privil. ubi extant aliæ partes hujus Decretalis, ut notavi in d. c. 20.

^b *Consuetudine.*] Præcipua enim jura Archidiaconorum, tam circa jurisdictionem eorum, quam circa obventiones, consuetudine introducta sunt, cap. ad hæc, de officio Archid. ubi de his juris latè egimus, & docet Cironius ad tit. de officio Pccarii, & lib. 2. obs. cap. 18.

CAPUT III.

Idem a Exoniensi Episcopo.

AD aures nostras pervenit, quod quidam Archidiaconi tui se in Ecclesias, quæ in suis Archidiaconatibus ^b vacant, auctoritate propria non verentur intrudere, & sic ipsas Ecclesias detinere non erubescunt. Attendentes itaque, absonum, & omni rationi contrarium esse tantæ præsumptionis excessum, nec volentes incorruptum relinquere: f. t. per A. f. p. m. quat. si qui Archidiaconi sunt in Episcopatu tuo, qui tali modo Ecclesias occupant, vel occupatas detinent, ipsos ad eas dimittendas omni oc. & ap. cess. Ecclesiasticâ censurâ ^c compellas, & easdem Ecclesias personis idoneis, & honestis ordines: & præfatos Archidiaconos pro tanta præsumptione debitâ cures animadversione punire,

NOTÆ.

^a **E** *Xoniensi.*] Ita etiam habetur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 3. & post Concilium Later. part. 24. cap. 3. De Exoniensi Diœcesi egi in cap. 6. de filiis presbyr.

^b *Vacant.*] In quibus jus habent instituendi e-

lectos corporaliter, c. ut nostrum, de offic. Archid.

^c *Compellas.*] Quia nemo seipsum instituere

potest, quia inter dantem, & accipientem consti-

tui debet differentia, c. per nostras, de jure patronat.

cap. final. de instis. nec collator sibi beneficium reti-

nere potest, cap. unic. ut ecclesiast. beneficia. Com-

mentarium hujus textus dedi in dict. cap. final.

CAPUT IV.

Idem In Concil. a Lateran.

CLerici. Et infra: Quicumque illa incontinentia, quæ contra naturam est, propter quam ira Dei venit in ^c filios diffidentia, & ^d quinque civitates igne consumpsit, deprehensi fuerint laborare, si Clerici fuerint, ^e de jiciantur à Clero, vel ad agendam penitentiam in Monasteriis ^f detrudantur: si laici, ^g excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.

NOTÆ

² **L** *Ateranensi.* Ita etiam legitur in prima collectione, sub titulo, de cohabit. cleric. cap. final. & extat in ipso textu sic, in Concilio Lateranensi generali celebrato sub Alexandro III. cap. 11. cuius Canonis verba à compilatoribus tripartita fuerunt: & prima pars, quæ agit generaliter de incontinentia Clerici, extat in dicto cap. Clerici, final. de cohabit. cleric. in r. collect. Secunda pars, in qua specialiter de illa incontinentia specie, quæ contra naturam est, differitur, reperitur in præfenti textu. Tertia tandem, quæ agit de Monasteriis monialium, & ne quiquam ea frequentare præsumat, reperitur in cap. Monasteria, de vita & honest. Cleric.

² **b** *Clerici.* In dicto canone II. Concilii Lateran additur in sacris Ordinibus constituiti: unde constat præsentem constitutionem quoad pœnam detractionis in Monasterium locum non habere in Clericis minoribus tantum gradibus initiatis, qui excommunicandi sunt, non verò detrudendi in Monasterium.

³ **c** *In filios diffidentia.* Ex quibus verbis expressè constat, in præfenti canone non agi de quolibet luxuria peccato contra naturam admissio, sed de præpostera venere, & monstruosa, cum hominibus, aut feminis extra vas naturale habita; quæ committitur contra naturam appellatur ab Apostolo ad Rom. cap. 1. ibi: *Nam femine eorum mutaverunt naturalem usum.* Et in cap. flagitia, 32. qu. 2. l. cum vir, Cod. ad leg. Jul. de adult. Hujus monstruosæ veneris sectatores appellat D. Paulus ad Ephes. cap. 4. filios diffidentia, id est desperatos, & filios perditionis, juxta Hebraicam phrasim, ut notavit Cuiac. in cap. ut Clericorum, de vita & honest. Cleric.

⁴ **d** *Quinque Civitates.* Videlicet Sodoma, Gomorra. Seboin, Segor, & Eleale, quarum duæ propter peccatum hoc, aliæ autem propter vicinitatem submersæ fuerunt. Earum meminertunt Isaïas cap. 13. Jeremias cap. 50. Ezechiel cap. 16. & Oseas cap. 11. & hæc divina ultio refertur Genesis cap. 19. Deuteron. cap. 29. & ejus meminertunt Patres Concilii Parisiensis sub Ludovico & Lothario lib. 3. cap. 2. ibi: *Sunt sanè deo verorum malorum patratores, & lex divina improbat, & condemnat: pro quorum etiam deo veris sceleribus, & flagitiis populus fame & pestilentia flagellatur, & Ecclesia status infirmatur, & regnum periclitatur: & sicut sunt diversarum pollutionum patratores, quas cum masculis, & pecoribus nonnulli diversis modis admittunt, qua incomparabilem dulcedinem piissimi Creatoris ad amaritudinem provocantes, tanto gravius delinquant, quanto contra naturam peccant. Pro quo etiam scelere igne celesti conflagrante, infernique hiatu quinque absorptæ sunt Civitates, necnon & quadraginta, & eo amplius millia stirpis Benjamin mucrone fraterno confossa sunt. Hac porro judicia, & evidentes vim dictæ declarant, quam execrabile & detestabile apud divinam majestatem hoc vitium extet.*

⁵ **e** *Deiciantur à Clero.* Quia ut Clerici detruerentur in Monasteriis pœnitentiæ peragenda causâ, prius deponerentur, ad laicamque communionem redigebantur, cap. tua, de pœnis, cap. nullus 8. 11. quæst. 1. ibi. Desertorem autem Clericum cingulo honoris, atque ordinis sui exuunt aliquo tempore Monasterio relegari convenit. Illustrat Bosquetus ad Innocent. lib. 1. regestr. 13. epistola 130.

f *Detrudatur.* De hac detractionis pœna egi in cap. 1. de regularibus.

g *Laici excommunicationi.* Clerici autem non excommunicantur, sed tantum deponuntur, ne bis in idem crimen vindicatum videatur: quam rationem assignant Apostoli in can. 25. ubi de Clericis omnibus fornicatoribus statuentes docent, ut deponantur, & non segregentur, ne bis in idem crimen vindicetur, contra Scripturam: ad quem canonem alludit omnino sanctus Leo epist. 93. ad Rusticum Narbonensem Episcopum, ibi: *Ut qui in presbyterali honore, aut Diaconi gradu fuerint consecrati, ij pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi* (quia non sunt excommunicati) quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit. D. Basilius epist. ad Amphilocho. can. 3. de Diaconis fornicatione lapsis agens eandem rationem affert, propter quam depositioni non jungatur excommunicatio, ne bis in idem crimen puniatur: cum enim in laicis plectatur excommunicatione, sive privatione communionis, si in Clericis depositione, ac excommunicatione puniretur, revera duplex pœna pro uno reatu imponeretur. Accedit, quia ut ait ibidem S. Basilius, laici per pœnitentiam redeunt ad fidelium communionem, seu congregationem; Clerici autem depositi etiam reconciliati non redeunt ad Sacerdotium, à quo exciderunt: docuit idem Basilius in eadem epistola ad Amphilocho. can. 32. ubi notavit Balsamon, & probat Gibalin. de censur. disquisit. 7. quæst. 12. consuet. 5. Non melaret aliqua crimina, quæ capitalia dixit Pacianus in parænesi, punita fuisse in Clericis depositione simul & segregatione, ut in can. 28. 29. 30. & 64. Apostol.

COMMENTARIUM.

EX hoc textu sequens communiter deducitur assertio: *Clerici contra naturam incontinentes in Monasteriis detruduntur; laici verò excommunicantur.* Quæ Conclusio probari potest ex c. offerensio trahat, c. adulterii, c. flagitia, c. usus 32. qu. 7. c. quodam, diutur, & 14. dist. cap. si gens 56. dist. cap. ut Clericorum, de probavit & honest. Cleric. cap. in Archiepiscopatu, de tur. raptor. cap. sollicitatores, 8. qui verò, de pœnis. dist. 1. Concil. Illiberit. can. 18. Trosleian. can. 15. Turonense can. 15. Parisiense sub Ludovico lib. 1. cap. 34. Londinense 2. anni 1102. tempore Paschalis II. Sodomiticum flagitium facientes, & eos in hac voluntate juvantes, anathemate damnamus, donec pœnitentiam, & absolutionem mereantur: qui verò in hoc crimine publicatus fuerit, statuum est, ut si quidem fuerit persona Religiosiorum, ut ad nullum amplius gradum promoveatur; & si quem habet, ab illo deponatur. Refert Anselmus epist. 278. ad Guillelmum, D. Clemens lib. 6. constit. cap. 14. Justinus Martyr apolog. 2. Basilius in epist. ad Amphilocho. can. 6. & 62. Consonant de jure Regio lex 1. part. 7. tit. 21. lex. 1. tit. 21. lib. 8. re. opsi. Illustrant plura in detestationem hujus criminis adducentes, Lyra, Serarius, Lorinus, & alii Theologi positivi in c. 19. Exodi, Gomez in l. 80. Tauri, Torreblanca de jure spirit. lib. 13. cap. 2. num. 23. Conradus Kling. lib. 5. loc. commun. cap. 34. Solorzanus tom. 2. de jure Indiar. lib. 1. cap. 24. num. 47. Basilio decif. 4. Petrus Greg. lib. 36. synag. cap. 20. D. Joannes Suarez ad leg. Aquil. lib. 2. cap. 3. Narbona in l. 20. tit. 1. lib. 4. recop. glossa 8. Ant. Aug. in epit. jur. lib. 16. tit. 4. Mendoza lib. 3. Concil. Illib. cap. 65. Alemanus in no-

tis ad Præcipium, fol. 57. lineæ 22. D. Joannes Vela de delictis c. 13. Borell. tom. 3. decis. titul. 1. nu. 88. Ant. Matthæus de crimin. ad tit. de adult. & supr. 6. 7. ad finem, Mancinus lib. 1. de triplici jur. collat. c. 113. plures, quos referunt D. Joseph. Vela in c. 1. de offic. ordin. part. 1. num. 106. Pichardus in §. item lex, Insti. de public. judiciis.

8.
Im-
gnatur
er adita
asseritio.

Sed in hanc assertionem pro dubitandi ratione ita insurgo. Quælibet Domini nostri actio debet esse nostræ instructio, cap. significasti 4. de elect. Clement. 1. de magistris. Sed Dominus noster in patratatores hujus deterrimi criminis non tantum pœna spirituali, verum & corporali (ignis videlicet) usus fuit, ut supra probavi ex cap. 19. Genesis, & 29. Deuter. Ergo similiter Ecclesia non depositione aut excommunicatione tantum, verum & pœna capitali hoc scelus vindicare debebat. Facit etiam, nam pœna metianda, & pensanda est pro sceleris gravitate, cap. felicis, §. caterum, de pœnis lib. 6. l. final. Cod. de modo mali. Sed pro stupro, & adulterio pœna corporalis injungitur in c. 2. de adult. Ergo & pro hoc nefario crimine imponenda erat, cum ejus gravitas superet adulterium, cap. adulterii 32. quest. 7. Augetur hæc dubitandi ratio ex c. in Archiepiscopatu, de raptor. Ubi cum agatur de raptoribus puerorū, ut eis abuterentur, decrevit Pontifex, illos pecuniâ esse multandos, & fustibus cadendos. Igitur non rectè Patres Concilii Lateran. in præfenti tantum sanxerunt Clericis præposterâ libidine utentes detruendos esse in Monasterium, laicos verò tantum excommunicandos.

9.
De atrocitate
hujus
criminiis

Quâ dubitandi ratione non obstante vera est præfens assertio; pro cujus expositione sciendum est, hoc crimen teterrimum esse, & horrendum, quod inverso, ac præpostero naturæ ordine, adversantibus pudicitia legibus perpetratur. Dicitur peccatum omnium pessimum in cap. 11. 35. quest. 3. contra naturam à Platone lib. 1. de legibus, impurissimum facinus à Clemente lib. 2. constituit. cap. 27. Cujus quanta sit gravitas, quanta acerbitas, ipsumque quàm dirum nefas ac scelus flagitiosum sit, omnes sciunt. Tertul. lib. de pudicitia, inter monstra illud retulit ibi: Reliquas autem libidinum furias impias in corpora, & in sexus ultra juramaturæ, non modo limine, verum omni Ecclesie recto submovemus, quia non sunt delicta, sed monstra. Philo Jud. lib. de specialib. legib. Hac teterrima fœculentia oblitos vocat probrosos, & familiæ suæ ac patriæ dedecora, atque adeo totius humani generis. D. Augustin. de bono conjugali, cap. 8. hanc esse summitatem turpitudinum dixit, ibi: Malum est fornicatio, pejus adulterium, pejus est enim alienum matrimonium violare quam meretrici adbere; & pejor est incestus, quia pejus est cum matre quàm cum aliena uxore concumbere; & semper de malo ad pejus, donec ad ea perveniatur, quæ sicut ait Apostolus, turpe est etiam dicere. Eleganter Sanctus Petrus Damianus in libello Gomorrhæano, ibi: Hoc sanè sodomiticum vitium nulli prorsus est vitio conferendum, quod omnium immanitatem superat vitiorū, hoc siquidem vitium mors est corporum, interitusque est animarum; carnem polluit, mentis lumen extinguit, Spiritum sanctum de templo humani pectoris ejicit, in centorem luxuria diabolum introduxit: quisquis in hunc extrema perditionis abusum fuerit lapsus, à suprema patria exul efficitur, à Christi Corpore separatur, totius Ecclesie auctoritate confunditur, omnium Sanctorum Patrum judicio condemnatur. Multa ex variis Patribus ad hujus infandissimi

mi probri detestatione congesterunt. Hincmarus in opus de divorio Lotharii, ad interrog. 12. Theoph. Raynaud. lib. 6. de virtut. num. 146. Borell. in summa decis. titul. n. 46. Solorzanus lib. 2. de jure Indiar. tom. 1. cap. 12. num. 31. & tom. 2. lib. 1. cap. 24. num. 47. Decianus lib. 6. tract. crimin. cap. 3. num. 3. Beyerlinch. tom. 7. verbo Sodomia. Quare Salvianus de gubernat. Dei, rectè notavit Dominum nostrum ultorem hujus delicti se appellare, licet in aliis delictis nomen ultoris admodum abhorruerit. Legitur enim in d. c. 19. Genesis: Dominus pluit super Sodomam. Et crimen hoc majus, & gravius esse, quam adulterium, contra P. Valquez resolvit P. Mendo in stater. discursu 5. quest. 23.

Deindè sciendum est, omni jure variis & exquisitis pœnis vindicatum fuisse hoc delictum. Jure divino pœna mortis statuta fuit. Levit. c. 18. vers. 22. & cap. 20. ibi: Qui dormierit cum masculo contra naturam, sicut sanguis eorum super eos. Exodi cap. 22. vers. 19. Deuter. cap. 22. vers. 21. facit Apostolus ad Roman. cap. 1. ad Galatas cap. 5. ad Ephes. cap. 5. Apud Orientales eandem pœnam usitatam fuisse refert Eusebius Cæsar. lib. 6. de prepar. evangel. cap. 8. ibi: ab Euphrate usque ad Orientalem oceanum, cui cades, vel furtum objicitur, non magno dolore torquetur; qui verò pudorem masculi eripuit, si res in lucem venerit, magnitudine ignominie se ipsum interficere cogitur. Jure civili Romanorum variis pœnis plectebatur, ut constat ex l. 1. §. remonet. ff. de postul. l. 1. §. ult. ff. de extraordin. crimin. l. ejusdem, §. item, ff. ad leg. Corn. de scar. Paulus lib. 5. sent. tit. 23. §. qui hominū. Et in reos hujusmodi sceleris lata fuit lex Scatinia, quam tulit Scatinus quidam Aricinius, cujus meminit Cicero Philip. 3. Ejus legis meminereut Suetonius in Domit. cap. 8. Tertul. de monog. cap. 12. Pluracchus in Marcel. Sextus Philosoph. lib. 1. Juvenal. Satyr. 2.

Quod si vexantur leges, ac jura: citari

Ante omnes debet Scatinia. Respicit primum.

Ausonius, qui de quodam Jureconsulto adulteram uxorem habente, & huic præposterâ veneri dedito ita luscit:

Jurifconsulto, cui vivit adultera conjux,

Papia lex placuit, Julia displicuit.

Queritis unde hac sit distantia? Semivir ipse

Scatiniam metuens, non metuit Titiam.

Quod elegantissimum epigramma parum scitè exposuerunt Alciatus lib. 10. parerg. c. 16. Gratianus discept. forens. cap. 183 num. 43. Sed ex sententia Elii Vineti in not. illius, sic exponendum est. Jurifconsulto cuidam, qui uxoris adulterium dissimulans, favere ei videbatur, Papiam legem, quæ contra cœlibes, improlesque lata est, placuisse; Juliam autem de adulteris displicuisse, quâ lenocinia, atque adulteria puniuntur; quia uxore adolterâ retentâ, liberisque vel ex marito, vel ex adulterio sublatis, mariti patrisque nomen usurpare vebatur; & legi Papiæ satisfacere nitebatur, dum in Juliam de adulteris peccabat: idque collatis aliis duarum legum nominibus, lepidissimè ostendit; ait enim diversitatis hujus causam esse, quod Jureconsultus ipse semivir, mollis, muliebrisque patientiæ scortum ut Petronius alibi loquitur, metuebat legem Scatiniam, latam adversus impudicos; ideoque ut hoc vitium tegeret, uxorem adulteram retinebat maritus metu Scatinie, Papiam utens, nec tamen timens Titiam legem, quâ scilicet cavebatur, ne quis ob causam orandam donum, pecuniamque accipiat, ut in Tacito legimus

mus n. *annal.* reclamant Lipsio & aliis: quia cum ei donum, munusve ob causam orandum offerret, & imperitus, ac clientelatum inops esset, non erat cur metueret Titiam legem de muneribus, quæ ipse ab adulteris uxoris suæ capiebat ex Jencinio suo, faciens contra legem Juliam. Sed quia lex Scatinia eam poenam statuerebat, ut qui ingenuum stuprasset, festerium decem millia exsolveret, ultra modum flagitium hoc crescebat, quia ob poenam hanc pecuniariam, quæ facile pendebatur, conniventibus iudicibus viri nubebant in feminas, ut Tertul. disertè scribit *de monog. cap. 12.* quare poena capitalis in eo statuta fuit in *l. cum vir, Cod. ad leg. Jul. de adul.* His elegantissimis verbis: *Cum vir nubit in feminam viris porrecturam, quid cupiatur ubi sexus perdidit locum: ubi scelus est id, quod non proficit scire: ubi venus mutatur in alteram formam: ubi amor queritur, nec videtur? Invenimus in surger leges, ar mari jura gladio ultore, ut exquisitis penis subdantur infames, qui sunt, vel futuri sunt rei.* Cujus legis veram litteram restituere curarunt Fabrotus *strom. jur. cap. 24.* Reuardus *lib. 4. cap. 20.* Scholias ad illud Petronii:

Per sarum ritu malis pubescentibus annis.

I. Gothof. ad eandem legem in Theodos. & nos in *can. 71. Concil. Illiber.* Ad illa verba, *armari jura,* notandi sunt Prudentius *lib. 2. in Symmachum:*

--- Lex armata sedet.

Marius Victor *lib. 2. in Genesim.*

--- Tibi crimina plebent

Armata leges gladiis, & vindice ferro.

Juncto Philippo Camerario *horar. success. cent. 1. cap. 4.* Imperatores Valentinianus, & Arcadius poenam ignis statuerunt in *l. 6. Cod. Theodos. ad leg. Jul. de adul.* ibi: *Omnibus, quibus flagitii usus est, virile corpus multebriter constitutum alieni secus damnare patientia (nihil enim discretum videntur habere) cum feminis hujusmodi scelus spectante populo flamma vindices expiabunt.* Et sanè poena capitalis rectè statuta est in eos, qui nefariis suis libidinibus tot homines occidunt, quot impediunt nasci. Eos enim homines interficere, dum prohibent nasci, non solum Christiani norunt, sed & Ethnici. Plato *lib. 8. de legibus,* ibi: *Abstinentium igitur à malis jubeo, nam qui istis utuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem seminantes, ubi radices agere, quod feritur, nunquam poterit.* Martialis *lib. 9. epigram. 42. in Ponticum.*

Hoc nihil esse putas: scelus est mihi crede, sed ingens,

Quantum vix animo concipis ipse tuo.

ipsum crede tibi naturam dicere rerum:

Istud, quod dignis, Pontice perdis, homo est.

Quam poenam firmavit Imperator Justin. in *authenti. ut non luxurientur, & in §. item lex Jul. Instit. de public. judic. novella 77.* Phocius in *nomocan. tit. 13. de laicis, c. 5.* Sed tunc difficilis videtur textus in *l. si servus 27. §. & si puerum, ff. ad leg. Aquil.* ubi asseritur, castrantem puerum non teneri lege Aquilia, quia pretiosorem eum reddit. Ergo quia jure civili crimen hoc præposterè libidinis non vindicabatur. Nam respondendum est, ideò servum eunuchum pretiosorem reddi, quia Romani eunuchis utebantur ad diversa ministeria, præcipuè ad custodiam matronarum, ut ajunt Herodotus ibi: *In majori pretio, quam integri, sunt eunuchi, propter fidem.* Clemens Alexand. *lib. 4. pedag. cap. 4. ibi: Ministrantem citrà suspicionem.* Item ad docendas priores litteras pueris. Lucianus in *Eunuchis,* ibi: *Aprior Eunuchus, cui adolescentem erudi-*

diendi traduntur. Præcipuè puellis. Martial. *lib. 9. epigram. 70. l. 4. Cod. de præpositis sacri cubic.* ubi Cuiacius. Et de Eunuchis præceptore accipit textum in *l. qui filiam 4. ff. ubi pupillus educari, D. Joannes Suarez ad leg. Aquil. lib. 2. cap. 3. sect. 6. num. 21.* plura de his eunuchis ad custodiam matronarum deputatis congesserunt Amaya *lib. 3. obs. cap. 6.* Fornerius *lib. 2. select. cap. 29.* Salmut. in *not. ad Pancirol. lib. 1. rer. mem. tit. 45.* Undè pretiosior dicitur eunuchus in *dist. 9. de si puerum,* quia iis ministeriis aptior reddebatur. Jure nostro Regio olim castrationis poena imposita erat, *l. 6. tit. 5. lib. 3. fori judi. um.* ubi probat Villadiego, & exponit quomodo delictum hoc probetur. Postea poena capitalis sancita fuit in *l. 2. tit. 22. part. 1. & novissima lege 1. tit. 21. lib. 4. Recopil. poena hæc ignis est cum confiscatione bonorum: & meritò similes rei comburi jubentur, ut ignem, quem in concupiscentiis habuerunt, juxta illud D. Ambrosij de Abel, & Cain: *Sævus criminum sumulus libido est, quæ nunquam manere quietum patitur affectum; nocte fervet, die anhelat; ignis similiter extinguit.* Undè Dominus igne de cælo dimisso ultus est hanc monstruosam Pentapolitarum libidinem, *Genesis cap. 8.* Similiter cum Judæa nunciatum esset, fornicatam fuisse Thamar nurum ejus, produci eam jussit, & comburi. *Genesis cap. 38.* Similiter jure civili cautum legitur. servum cum domina propria concumbentem con. remari, *l. unic. Cod. de mulieribus quæ se prop. servis:* vel si mulierem ingenuam rapuerit, aut simili raptui opem tulerit. Notavit Mancinus *lib. 1. de triplici juris collat. cap. 60.**

Nec minori odio Ecclesiæ prosequuta est hoc immane scelus; nam primis Ecclesiæ sæculis nec in fine venia hujusmodi reis concedebatur. *Concil. Illiber. can. 71. ibi: Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem.* Ubi notavi, & probarunt Gabriel Albaspineus *lib. 2. obs. cap. 13.* Balsamon in *can. 17. Concil. Ancyr.* cujus verba infra dabimus. Postea poenitentia illis injuncta fuit decem, aut septem annorum. Gregorius III. in *pœnit. tit. de divers. crimin. cap. 21. ibi: Si quis ordinatus in scelere sodomitico conquinatus fuerit, quod in tantum coram Deo abominabile describitur vitium, ut etiam igne, & sulphure eorundem civitates legantur subversa, decem annos secundum antiquam consuetudinem poeniteat: quidam humanius septem annos præsinierunt, illis autem, qui nesciunt vim hujus flagitii, tres annos præsinierunt, ut poeniteant: pueri verò, qui illud exercere sciunt, oportet ut emendare festinent, videlicet quinquaginta dies poeniteant, insuper & verberibus afficiantur, quia necesse est, ut seges, quæ male pullulat, refocetur.* Etiam jure Canonico laici infamia notantur, *c. infames 1. quest. 7.* & excommunicantur; Clerici autem olim depositi detrudebantur in Monasteriis ad poenitentiam peragendam: novissimè verò constitutione Pii V. edita anno 1568. Clerici omni privilegio clericali, officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico privati, & degradati traduntur potestati sæculari, ut debitis afficiantur poenis: quam ad praxim explicat, & exponit Scortia in *select. Pontific. constit. capit. 103. theorem. 255.* Undè constat delictum hoc à laico commissum esse mixti fori, & nedum à sæculari Jure, verum ab Ecclesiastico ex præventionem puniri posse, ut docet Ansaldo de *jurisd. part. 4. cap. 1. tit. 5. ad finem, Bobadilla lib. 2. polit. cap. 17. nu. 67.* pluribus relatis probat D. Joseph. Vela in *cap. 1. de offic. ordin. num. 109.* Etiam hoc

crimen

crimen in Regnis Aragoniæ, Valentie, & Lusitaniæ punitur per Inquisitores Apostolicos, ut restatur Simanc. de Catholic. Cantera qq. crimin. part. 5. cap. 4. Torreblanca de jure spirit. lib. 13. cap. 2. num. 24. Soula in aphorism. Inquisit. lib. 1. cap. 59. num. 10. Vela ubi supra num. 109. Castropalao tom. 1. oper. moral. tract. 4. dist. 8. punct. 12. §. 2. Dian a part. 4. tract. 7. resol. 20. Carena de offic. Inquisit. part. 2. tit. 6. §. 16.

12.
Dissol-
vitur
ratio
dubitã-
di.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa; nam licet ita atrox, & horrendum crimen sit hoc monstrose veneris; tamen cum Ecclesia admodum abhorreat sanguinis effusionem, ut probavi in cap. sententiam, ne Clerici, vel Monachi; ideo pro vindicando hoc crimine tantum statuit pœnas spirituales, non verò pœnam capitalem, ut sæculares legislatores sanxerunt. Nec obstat augmentum deductum à pœnis impositis pro aliis delictis; nam cum in delictis puniendis pensentur locus, tempus, occasio peccandi facilitas, multitudo peccantium; non potest argumentum deduci à pœna imposita uni delicto ad aliud. Nec etiam obstat augmentum deductum ex dist. in Archiepiscopatu, de raptoribus. Nam in ejus specie sicuti non solum abutebantur pueris, verum & eos rapiebant; inde pro raptu ipso jubet Innocentius pœnis pecuniariis eos esse multandos, & flagellis afficiendos, dummodo ad effusionem sanguinis non perveniatur, ut in ejus textus notis observavi.

13.
Exponi-
tur cap.
fraterni-
tati 7.
de eo qui
cognovit
consan-
guin.

Sed supra traditis obstat textus in cap. fraternitati 7. de eo qui cognovit consanguineam uxoris, ubi cum quidam puellam infantem nondum septennem sibi in uxorem desponsasset, & extraordinaria libidine polluisset, postea matrimonium contraxit cum consanguinea ipsius sponsæ: quaesitum fuit, an separandi essent conjuges; Et respondit Pontifex, inter eos celebrandum esse divortium quoad totum, nullâ pœnâ impositâ viro extraordinariè cognoscenti sponsam, quæ passâ est extraordinaria libidine pollui: igitur non rectè in præfenti docetur, laicum contra naturam luxuriosè peccantem excommunicandum esse. Augetur ipsius textus difficultas ex cap. omnes 7. cap. flagitia 32. quest. 7. ubi docetur, dissolvi matrimonium, si vir præposterè cognoverit uxorem propriam, vel alienam. Igitur non rectè in præfenti capite fraternitati, divortium tantum si quoad totum. Quibus difficultatibus facilè responderetur si observemus, in eo textu non agi de præpostera, seu monstrose veneris, de qua in præfenti agitur; sed tantum de extraordinaria libidine, id est in tempestiva coitione, ac importuno congressu habito cum ea, quæ adhuc viripotens, & præmatura non erat; de qua etiam extraordinaria libidine agitur in cap. juvenis 3. de sponsal. ubi notavi Cuiac. & probavi in dist. cap. fraternitati. Unde cum in eo textu nulla suspicio præpostera veneris daretur, ideo pœna nulla imponitur sponso, aut sponsæ.

14.
Exponi-
tur con-
cilium
Tolet.
can. 3.

Secundò obstat textus in canone 3. Concilii Tolet. in illis verbis: Sicut cordis, corporisque munditia homines Deo proximos facit, ita incentive pollutionis actio à Deo alieno statuit: & sicut sodomiticos populos horrenda, nimisque detestanda paratio igni cœlitis confluenti exurendos in præteritis tradidit, ita talibus immunditatis homines dedutos æternæ damnationis rogiis consumet, loquente Domino per Prophetam. Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. At nunc quoniam hac funesta actio, & sodomitica operationis malum

multos sancivisse perpenditur, ideo nos ab hujus sceleratissima causa extirpandâ consuetudinè zelo Domini ardentes omnes in communi sancimus, ut quicumque hujus nefarie actionis patratores extiterint, quique in his turpitudinibus sese implicari permiserint, & contra naturam masculi in masculos hanc turpitudinè operaverint, si quidem Episcopus, Presbyter, aut Diaconus fuerit, de proprii honoris gradu dejectus, perpetui exilii munere damnatione percussus; si vero cuiuslibet ordinis, gradus, vel personæ talibus collationis noxiis reperti fuerint applicati, illius legis, quæ de talibus est edita nihilominus feriantur sententia, atque ab omni Christianorum sint alieni ceteris, & insuper centenis verberibus correpti, ac turpiter decalvati, exilio mancipentur perpetuo. Ita ut nisi tam eos, qui religionis cultum turpasse viderint, quam etiam alios (ut diximus) ejusdemque ordinis homines digna satisfactio poenitentia accipere corpus & sanguinem Christi in sine permiserint, aut Christianorum societati reddiderint, nec in exitus sui diem, secundum canonum instituta communionis perceptione se noverint relevari, nec Catholicorum cœtui aggregari. Ex quibus verbis expressè deducitur, laicos patratores hujus delicti non excommunicari, sed centenis verberibus affici, ac turpiter decalvatos in exilium mitti, & clericos non detruhi in monasterium, sed etiam degradatos perpetuo exilio deputari. Ergo non rectè in præfenti asseritur, laicos excommunicandos esse, clericos verò esse monasterii detrudendos. Pro cuius canonis expositione sciendum est, in his Conciliis Toletanis non solum Præsules Ecclesiarum adfuisse, verum & Principes; & non tantum Concilia sacra, verum & comitia secularia esse. Unde pœnas etiam corporales in eisdem Conciliis sæpius contra laicos statutis legimus. Quare in eo canone eadem pœnæ statuta fuerunt, quæ jam in legibus Wisigothorum, lib. 3. tit. 5. sancitæ fuerant, & repetita leguntur. Quare cum ab Egica Rege Gothorum, cujus tempore, anno videlicet 693. celebratum fuit Concilium illud simul cum patribus in eo congregatis, pœnæ illæ statuerentur; quid mirum, ut pœnæ etiam corporales contra masculorum patratores statuantur.

Ex supra traditis lucem accipit textus in canone 16. Concilii Ancyri. ubi de his, qui irrationabiliter vixerunt, id est, qui cum pecudibus, vel masculis polluti fuerunt, ita Patres sanxerunt: De his, qui irrationabiliter versati sunt, suo versantur, quotquot ante vice simum ætatis sue annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in poenitentia communionem singularum mereantur orationum. Deinde quinquennio in hac communionem durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutiat autem vita eorum, quales tempore poenitentis extiterunt, & ita misericordiam consequantur. Quod si in explebiliter his habere criminibus, ad agenda poenitentiam prolixius tempus insumant, Quotquot autem per allâ viginti annorum ætate, & uxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, viginti quinque annis poenitentiam gerentes, in communionem suscipiantur orationum. In qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui, & uxores habentes, & transcentes quinquagesimum annum ætatis ita deliquerint, ad exitum vite communionis gratiam consequantur. In quibus verbis brevior poenitentia imponitur adolescentibus quam majoribus, qui cum masculis se polluerunt; quia semper minores mitiori pœnâ, quam majores ætate afficiuntur, l. auxilium 37. §. 1. ff. de

15.
Exponi-
tur can.
16. Con-
cil. An-
cyr.

2.

ff. de minor. l. si adulterium, §. 1. ff. ad leg. Jul. de adul. & in terminis præposteræ libidinis constitutum fuisse refert Harmenopolus lib. 6. promptuarii, tit. 4. ibi: Præter naturam lascivientes, tam agens, quam patiens gladio plectantur; nisi forte qui passus est, minor erit. Unde rectè pœnitentiæ tempus imponitur, & taxatur in c. 16. juxta ætatem ipsius delinquentis, ut etiam pœnitentiæ levior imponitur, quando peccatum hoc solummodo attentatum, non verò consummatum fuit, ut ex D. Isidoro refert

Carnotensis p. 9. Decreti, c. 94. in hæc verba: Si quis ex juvenibus, vel aliqua suspiciosa persona cum parvulis jocus fuerit, dimurna pœnitentiâ maceretur. Licet enim conatus in aliis delictis opere non consummato non puniatur; tamen in hoc teterrimo crimine propter ejus atrocitatem conatus extra ordinem vindicatur, l. 1. §. final. ff. de extra ordin. crimin. Prosequitur ipsius canonis illustrationem Zerdain ad vers. c. 146. n. 11.

CAPUT V.

Alexand. III. Vni-versis a Abbatibus.

Sanè si Episcopi aliqui ab Abbatibus aliquid præter debitam obedientiam contra libertatem ordinis a prædecessoribus nostris, & a nobis indultam exigunt, liberum sit eisdem Abbatibus Ap. auctoritate denegare quod petitur, ne occasione ista, b ordo iste, qui hæcenus liber extitit, perpetuè servitutis laqueo vinciat.

NOTÆ.

¹ **A** *Abbatibus.*] Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc iii. cap. 1. sed in margine pro *Abbatibus*, legitur *Episcopis*, & quælibet litera retineri potest, cum Alexander III. generaliter, tam cum Abbatibus, quam cum Episcopis loquatur.

² **b Ordo iste.**] Forfan agebat Alexander de ordine Cisterciensi, quem speciali affectu diligebat; unde varia privilegia huic præclaro ordini concessit, ut notavi in cap. cum in ordinem 6 de rescript. cap. nuper, de decimis. Commentarium hujus textus dedi in cap. 1. de supplend. neglig. cap. ne Dei Ecclesia, de simon.

CAPUT VI.

Alexand. III. Nor-vicensi a Episcopo.

Illud etiam de Vicariis, qui b personis c fide, & sacramento obligati sunt, duximus statuendum, quod si fidei, & sacramenti religione contempta d personam sibi falsò affumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in jure vel e confessi, vel f convicti fuerint, de cætero in eodem Episcopatu ad officii sui executionem non admittantur.

NOTÆ.

¹ **N** *Orvicensi.*] Ita etiam legitur post Concil. Lateran. p. 38. c. 2 & in secunda collectione, sub tit. de jurejur. cap. 1. ubi additur, pars capituli Consultit. Sed verius credo, in præfenti referri partem textus in cap. significavit, de offic. deleg. cap. clericos, de offic. Vicarii.

² **b Personis.**] Id est rectoribus proprietariis ipsarum Ecclesiarum, ut probavi in cap. 8. & 12. de rescript.

c Fide & sacramento.] Id est fidelitate juramento promissa, juxta tradita in c. 2. & 3. de jurejur. Unde præfens textus in secunda collectione compilatus fuit sub tit. de jurejur.

d Personatum.] De personatu egi in cap. ad aueres, de rescript.

e Confessi.] Juxta ea, quæ adduxi in c. 2. de confessis.

f Convicti.] Juxta tradita in c. at sclerici, de judiciis. Et de his Vicariis, tam perpetuis, quam temporalibus, egi in tit. de offic. Vicarii.

CAPUT VII.

a Clemens III.

Cum ad quorundam malitiam coercendam in Concilio fuerit b Lateranen. multâ deliberatione statutum, ut Archiepiscopi, Episcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri etiam, & Decani certum evectionis numerum, & personarum in Ecclesiarum visitationibus non excedant; quia sicut audivimus, quidam ex prædictis personis id in Ecclesiis vestris nequaquam observant, super hoc commoditati vestræ duximus salubriter, & attentius providendum: ideoque disc. vestræ præsentium auctoritate concedimus, ut si prænominatæ personæ numerum evectionis, & personarum in Concilio constitutum, cum Ecclesias visitant, excedere fortè præsumperint, & pro illis procuracionem exequerint, liberum sit vobis auctoritate Apostolica denegare; & si propter hoc in Ecclesias vestras, vel clericos vestros aliquam sententiam promulgaverint, ipsam auctoritate Apostolica decernimus non tenere.

D.D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

Q9

NOTÆ.

NOTÆ.

^a Clemens III.] Ita legitur in secunda collectione, sub hoc tit. capite 3. nullibi tamen

exprimitur cui rescribat Pontifex.

^b Lateran.] Relato in cap. cum Apostolus, de censibus, ubi commentarium hujus textus dedi.

CAPUT VIII.

Cœlestinus III. ^a Faventin. Episcopo.

Sicut unire Episcopatus, atque potestati subicere alienæ, ad supremum Pont. pertinere dignoscitur; ita Episcoporum est suæ diœcesis Ecclesiarum unio, & subjectio earundem. Cùm itaque sicut nobis innotuit, Prior Granden. monasterium suum, quod est in tua diœcesi, & de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Cerat. tuo assensu minimè requisito subjecerit, sive unierit: f. t. per A. f. m. & indulgemus, ut quod fecit super hoc te inconsulto, tibi liceat auctoritate nostra, sicut justum fuerit, infirmare, non obstante assensu, vel confirmatione, quam Metropolitanus interposuisse proponitur; cùm in diœcesi sui suffraganei, absque sui Episcopi consensu, non debeat aliquid hujusmodi contra constitutiones ^b canonicas attentare. Nos quoque id decrevimus, pro ut dictum est, irritandum, statuentes, &c.

NOTÆ.

^a Faventino.] Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 4. De Faventina diœcesi nonnulla adduxi in cap. 11. de renunc.

^b Canonicas.] Relatas in cap. pastoralis, de officio ordin.

COMMENTARIUM.

^{1.} **EX** hoc textu sequens communiter deducitur assertio: Pontifex tantum potest unire Episcopatus. Probant eam textus in cap. unio 10. quest. 3. cap. postquam 49. cap. & temporis. cap. decimas, §. final. cap. plures, §. ju. ergo 16. quest. 1. cap. eam te 4. de atar. & qualir. cap. ita nos 25. quest. 2. cap. exposuisti 33. de præbend. cap. cum nostris 6. de concess. præb. cap. pastoralis, de donat. cap. 1. de rebus Eccles. lib. 6. Clement. 2. eod. tit. Clement. 1. §. ad hoc, de stat. monach. cap. 1. ne Sede vacante, cap. quod translationem, de offic. leg. Clement. 1. ut lit. pend. Concil. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 5. & sess. 24. cap. 13. Consonant de jure Regio lex 13. tit. 5. part. 1. lex 2. tit. 10. Illustrant ultra congestos in præfenti à Barbola, & de jure eccles. lib. 3. cap. 16 per tot. & de potest. Episcop. alleg. 66. Vighellius in method. juris can. lib. 3. cap. 1. Duarenus de sacr. eccles. minist. lib. 5. cap. 6. Corvinus lib. 2. aphorism. jur. Pontif. tit. 23. Rufiniacus lib. 3. constit. Pontific. tit. 7. cap. 7. Velascus de privil. pauper. part. 1. quest. 12. per tot. Petrus Gregorius lib. 1. part. 1. tit. 27. cap. fin. & de benefic. cap. 10. & de rescript. cap. 3. num. 25. Fragofo de regimin. Christ. Reipub. part. 2. lib. 9. disput. 20. §. 6. Valenzuela consil. 4. num. 161. Solorzanus tom. 2. lib. 3. cap. 4. num. 1. Frances fusè de Ecclesiis Cathedralibus, cap. 8.

^{2.} Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo. Tam Pontifex in Ecclesiis univ. orbis Christiani, quàm Episcopi in Ecclesiis suæ diœcesis non verum, & perfectum dominium habent, sed ad instar usufructuarii se habent fructus ex eis percipiendo, ut probavi in c. 1. c. cum in officio, de testam. Sed usufructuarius circa rei for-

mam nihil potest mutare, l. 1. ff. de usufructu, sed re ipsa tantum uti, salvâ ejus substantiâ, §. 1. Inst. de usufructu. Ergo nec Pontifex Ecclesias Cathedralis, nec Episcopus Ecclesias suæ diœcesis unire possunt; siquidem per unionem mutatur forma ipsarum, ex l. final. Cod. de vend. rer. civit. lib. 10. l. 2. final. Cod. de præbend. Decret. eod. lib. probat Zippaus contra habitum Cassani cap. 12. Ergo nec Pontifex Ecclesias Cathedralis, nec Episcopus Ecclesias suæ diœceseos unire valent. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam quælibet Ecclesia debet habere suum Rectorem, cap. quia nonnulli 3. cap. conquerente 6. de cleric. non res. cap. precipuus 53. 16. quest. 1. cap. sanctorum, 70. dist. Sed per unionem necessario una ex Ecclesiis manet sine Rectore: ergo similis unio fieri non poterit. Secundò in eandem assertionem, quatenus in ea docetur tantum Pontificem posse unire Ecclesias Cathedralis, Episcopum verò Ecclesias diœcesanas, sic argumentor. Quælibet res per eandem causas dissolvitur, per quas & creatur, cap. 1. ubi dicimus, de regul. jur. sed nova Episcopatus institutio, seu erectio auctoritate Concilii provincialis, & cum consensu Principis secularis fieri debet, can. 65. Concil. Afric. qui est. 98. Synodi Carthag. apud Balsamonem, ibi: Placuit & illud, ut plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario uniuscujusque provincia, & Primatis, atque consensu ejus, ad cuius diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant. Ergo & suppressio, seu unio fieri debet. Hoc jure S. Medardi tempore Episcopatus Noviomensis, & Tornacensis in unum coaluerit, consensu Metropolitanis, & provincialium, ac Regis, ut refert Fortunatus in ejus vita, cap. 16. apud Surium die 8. Junii, ibi: Pontifici demum, Metropolitanis scilicet, & comprovincialium suorum evectus auctoritate, Regisque, ac Procernis assensu, plebique coactus incessabili acclamatione, vix consensit, & unanimi, Pontifici videlicet, ac Regali auctoritate duas illas Ecclesias unam fecit. Vtrumque ovile pastor egregius consilio, & auctoritate comprovincialium Episcoporum tempore Hormisdæ Pontificis sub sancto Remigio tunc temporis Rhemorum Archiepiscopo, assensu Regis, & curialium, ac

utriusque plebis acclamatione tandem suscepit, & ut utriusque Ecclesia Cathedralis semper honor maneret, benignè concessit. Accedit circa Ecclesias inferiores non levior difficultas; nam sine patronorum assensu Ecclesie status mutari nequit, *cap. suggestum, de jure patron. cap. dilecti, hoc ut.* Joannes Sarisburiensis episcopus 126. ad Alexandrum III. ibi: *Præsertim cum non assentiente, nedum reluctante fundatore, status Ecclesie mutari non possit, aut subijci servituti.* Ergo nec Pontifex per dioceses, nec Episcopus inferiores Ecclesias unire valent.

Quibus difficultatibus minimè obstantibus vera est præsens assertio, pro cuius expositione sciendum est, unionem, de qua agitur in præsentibus, esse duorum, vel plurium beneficiorum, seu Ecclesiarum ab Episcopo, vel alio superiore factam anexionem. Caccialupus in tract. de unione, art. 1. Rebutius in praxi, tit. de unione benefic. Garcia de beneficio part. 12. cap. 2. num. 13. Sanchez tom. 2. in Decalog. lib. 7. cap. 29. num. 145. Unionis tamen causæ variæ sunt, quæ recidunt in utilitatem, vel necessitatem Ecclesie, *cap. temporis 16. q. 1.* veluti quando templum unius beneficii collapsum est, nec reparari facile valet, *cap. constitutus, de relig. domib. cap. postquam 16. quest. 1.* Secundò quando duæ Ecclesie ita tenues sunt, ut ad victum duorum clericorum non sufficiant, *cap. unico 10. quest. 3. cap. postquam, 16. q. 1. clement. ne in agro, de stat. monach.* Tertio quando duæ Ecclesie vicinæ sunt, in quibus est penuria populi, quæ idè possunt ab uno Præposito facile regi, *dist. c. & temporis.* Quarto quando præbendis pauperibus, vel collegiis uniuntur, *c. exposuisti, de præbend.* Tribus autem modis unio fit. Primò quædo Ecclesie duæ in unum veluti corpus confunduntur, & coalescunt, ita ut una Ecclesia ex duabus fiat, *cap. cum dilectus, de his quæ vi, c. recolentes, de stat. monach.* quo casu qui canonici sunt in una Ecclesia, in alia quoque canonici existunt, & privilegia data uni Ecclesie, competunt etiam alteri, ut vulgò docetur in *c. novit, ne Sede vacante.* Secundus modus est cum Ecclesie ita connectuntur, ut una sit superior & principalis, altera inferior, & accessoria; quo casu inferior Ecclesia amittit nomen suppressum, & extinctum per unionem, & induit nomen ejus, cui unita est; & per consequens ejus privilegiis gaudet, *c. recolentes, de stat. monach.* sed non amittit jura propria, quæ transeunt in Ecclesiam, cui unita est, *c. quia monasterium, de relig. dom. fitque ea subiectio per modum unionis, alioquin sola subiectio non facit unionem, c. pastoralis de donat.* Tertio unio Ecclesiarum fit quando utraque manet æquè Cathedralis, vel Parochialis, & neutra alii subijcitur: quo casu unus erit Rector utriusque, & quælibet Ecclesia habebit jura sua, & privilegia, nec ulla alterius privilegiis gaudebit. Glossa in *d. cap. & temporis.* Porro uniones istæ, aut sunt perpetuæ, aut temporariæ. Perpetuæ sunt quando cautum est, ut perpetuò durent, *d. cap. exposuisti, vel si contemplatione alicujus Ecclesie, seu dignitatis, vel ad beneplacitum Sedis Apostolicæ fiant; quia nec Ecclesia, nec dignitas, nec Romana Ecclesia unquam moritur, c. si gratiosa, de rescrip. lib. 6. c. quoniam 14. de offic. deleg.* Temporariæ verò uniones sunt, quæ in favorem certæ personæ fiunt, & ita extinctâ personâ desinunt esse, *cap. 1. ne sede vacante, cap. relatio, cap. illud 21. quest. 1.*

Deinde sciendum est, uniones Ecclesiarum facere posse primò Romanum Pontificem, quia tantum Ecclesias Cathedralis unire valet, *cap. postquam 6. q. 2.* denegatâ hac facultate etiam ejus Legato à la-

tere, *c. quoad translationem, de offic. legat.* quia Ecclesia Romana unionem Episcopatum, sicut & eorum institutionem ut unam ex maioribus causis sibi reservavit. Gregorius VII. *lib. 2. post epist. 55. ibi. Quod solus Romanus Pontifex jure dicatur universalis, &c.* quòd illi soli licet pro temporis necessitate novas leges condere, novas plebes congregare, de Canonica Abbatiam facere, & e contra; divitem Episcopatum dividere, & inopes unire. Carnotensis episcopus 237. ad Paschalem II. de non solvenda unione Noviomensis, & Tornacensis Episcopatus, ibi: *Nec in hoc resistimus, quin possit Sedes Apostolica parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitate atem dilatare, si utilitas populi Dei ita exigat, & nullum in de schisma contingat.* Div. Bernardus episcopus 31. ad Mediolan. ibi: *Plenitudo siquidem potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prerogativa Apostolice Sedis donata est: qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Potest, si utile judicaverit, novos ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt: potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, pro ut ratio sibi dicaverit, ita ut de Episcopis creare Archiepiscopos liceat, & è converso, si necesse visum fuerit: præcedere tamen debere Regium consensum probat P. Marchia *lib. 4. concord. c. 13.* Archiepiscopus verò unire non potest Ecclesias sui suffraganei sine ejus consensu, ut in præsentibus docetur, quia non licet ei nisi in casibus à jure expressis jurisdictionem exercere in subditos suffraganeorum, *c. 1. in fine, de foro comper. lib. 6. idemque dicendum est de Legato etiam à latere, quævis dicatur eum in provincia sibi commissâ majorem esse ordinario, cap. 1. de offic. ordin. in 6.* Ceterum Ecclesiarum inferiorum unio pertinet ad Episcopum in sua diocesi cum consensu Capituli, *c. pastoralis, de donat. nisi mente suæ, vel Capituli unire intendat, quia tunc unire non potest cum consensu Capituli, ne in causa propria actor fiat; nec etiam beneficia exempta Episcopus unire valet, quia in Ecclesiis exemptis integra dispositio spectat ad Romanum Pontificem, c. final. de confirm. utili.* Abbates uniendo hanc non habent facultatem, sed ipsis consentientibus Episcopi uniones faciunt. *Clement. ne in agro, §. ad hac, de stat. monach. nisi in ipsis Ecclesiis jura quasi Episcopalia exerceant plenamque dispositionem habeant.* Glossa in *Clement. 1. verbo Proprii, de rebus Ecclesie.* Circa Capitulum verò sede vacante, etsi illud succedat in omnibus, quæ jurisdictionis sunt, *c. his quæ cap. cum olim, de majorit. & obed. tamen quia non succedit in collatione beneficiorum, cap. 2. ne sede vacante;* idè uniones facere non potest, si per eam jurius Episcopalis quid detrahitur, *dist. Clement. 1. §. Ad hac.*

Solennitas in unione adhibenda est, videlicet ut vocentur omnes, qui vocandi sunt, quorumque interest unionem talem fieri, vel non, *c. si solennitate in unione adhibenda.* quis presbyterum 10. de rebus Ecclesie, *c. veniens 3. cap. super, de re judic.* ut vocetur Decanus Capituli, ipseque Capitulum congreget, licet talis Capituli consensus post unionem adhiberi possit, *cap. circa, vers. postea, de jure patron. cap. cum vos, de his quæ sunt à Prælat. cap. si qua de rebus, 11. quest. 2.* & si non vocentur vocandi, unio ipso jure nulla est. Zypæus ad hunc tit. *consult. 3.* non autem requiritur consensus Rectoris, vel aliorum, qui possident beneficia eo tempore, quo unio fit, quia talis unio effectum operatur sine eorum præjudicio, *Clement. 2. de reb. Eccles.* Debent etiam beneficia, quæ uniuntur, habere eandem qualitatem, non verò dissimilem. Trident. *sess. 24. de reform. cap. 13. & 15.*

Qq 2 Tandem

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

3. Unio quatuorplex, & quibus ex causis fit.

4. De his que uniones facere possunt.

5. De solennitate in unione adhibenda.

Tandem sciendum est, uniones ritè celebratas revocari certis ex causis, veluti quando per unionem tollitur hospitalitas, vel sit dissolutio religionis, *c. novit, ne Sede vacante*, vel si cessat causa, propter quam unio facta fuit, veluti paupertas Ecclesiarum, *c. cum M. de conslit.* si incipiat esse damnosa Ecclesiis, argumento capituli *suggestum, de decimis*: latè probat Zypæus *ad hunc tit. conslit. 8. & 9. & resp. 3.* aliaque plura de his unionibus congesserunt Barbosa *dist. alleg. 66.* Fragofo *dist. §. 6.* & quomodo unio probetur, prosequitur Rora apud Pennam *tom. 1. decif. 337. & 441.*

^{6.} Quibus ita animadversis ratio præsentis assertionis ex eo provenit, nam cum Pontifex habeat plenam dispositionem in Ecclesiis universi orbis, *c. decimas, ad finem*, *cap. & temporis 16 q. 1. cap. de præb. in 6. Clement. 1. ut lite pendente*; idè potest dicere: eses, & omnes Ecclesias, ac beneficia unire, ut etiam potest Imperator ex duabus provinciis unam facere, aut diversa officia unire. *Novella 8 & 24. usque ad 29. & civitatum*, ac populorum, qui in unum coierunt, exempla reperiuntur in antiquis monumentis, veluti Albæ, atque Romæ apud Livium: & extat elegans descriptio apud Ovidium *lib. 6. Fastor.*

Hac ubi narravit, Tacitum, sortemque Quirinum,

Binaque cum populis regna coisse suis.

Et lare communi socios, generosque receptos,

His nomen junctis lunius, inquit, habet.

Probant Gentilis *disput. 2. de unione Regnorum*, Zipeus *contra hiarum Cassani, cap. 12 & 13.* Similiter quia Episcopus habet plenam dispositionem Ecclesiarum suæ diocesis, *c. Sanctorum 70. dist. c. unaqueque 9. q. 3. cap. regenda 10. quest. 1.* idè etiam potest eas unire. Non sunt tamen uniones temerè

faciendæ, præcipuè si per eas minuatur cultus divinus, & redditus, qui pluribus Ecclesiis sufficerent, ad unam revocetur, *cap. final. de P. S.* quare in Concilio Trident. *sess. 7. de reform. cap. 6.* statuitur, ut uniones perpetuæ à quadraginta annis citra factæ examinentur ab Ordinariis, tanquam à Sede Apostolica delegatis; & quæ per subreptionem, aut obreptionem factæ reperientur, irritæ declarentur; & idè tales uniones semper odiosæ judicantur, ut pluribus relatis probat Velasco *de priv. paup. part. 1. quest. 12.*

Nec obstant difficultates supra adductæ, nam licèt juxta communem sententiam, respectu proventuum Ecclesiarum ipsarum usufructuarii creantur; tamen Pontifex in universo orbe, & quilibet Episcopus in sua diocesi plenam jurisdictionem habent. Unde ob eam amplam jurisdictionem possunt Ecclesias ipsas unire ex justis causis; & ita facere, ut unus Rector præsit duabus Ecclesiis unitis. Nec obstat secunda difficultas deducta ex dicto canone Concilii African. exemploque sancti Medardi: nam id procedebat antequam Sedes Apostolica sibi reservaret unionem Ecclesiarum, tanquam unam ex majoribus causis. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis; nam præsens assertio procedit in Ecclesiis, quæ spectant ad liberam collationem Episcopi, non verò in eis, quæ sunt juris patronatus; quia tunc desideratur consensus ipsius Patroni, sive tale jus sit ecclesiasticum, sive seculare. *Clement. unic. §. ad hec, de statu monach. Trident. sess. 24. de reform. cap. 15.* Licèt si unio fiat à Legato à latere, & jus patronatus sit ecclesiasticum, non desideretur Patroni consensus, *cap. cum dilectus, de jure patron. post Gambaram & Lambertinum probat Barbosa de jure eccles. lib. 3. cap. 16. num. 50.*

CAPUT IX.

Idem a Archipresbytero sancti Andreae de Pollian.

QUAM sit gravè crimen in clericis b gloriari cum malefecerint, & in rebus pessimis exultare, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sanè, quod non sine dolore referimus, quod cum R. de Sertone R. filiam suam cuidam I. nomine tradiderit in uxorem, P. diaconus Ecclesiæ sancti Petri, c filius autem sacerdotis, non erubuit publicè profiteri, se prædictam foeminam carnaliter cognovisse. Unde factum est, quod prædictus vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Quapropter tibi per Ap. f. m. quat. si tibi constiterit de præmissis, sine omni contradictione, ap. cess. præstatum clericum ab officio, & beneficio d suspendere non postponas, compellens virum ut uxorem suam recipiat, eique, sicut justum est, officium exhibeat maritale.

NOTÆ.

1. a **A**rchipresbytero.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 2.* in epistolis verò hujus Pontificis editis à Sirleto, *fol. 67* legitur Archiepiscopo: sed retinenda est vulgaris inscriptio, quæ habet Archipresbytero; ut etiam legitur in indice ipsius registri correcti à Sirleto; nam si Archiepiscopo sancti Andreae, qui est in Scotia, scriberet Innocentius, non adderet ea verba *de Pollian.* unde cognoscitur, in præsentis scribere Innocentium Archipresbytero villæ, seu loci de Pollian.
2. b **Gloriari.**] Quia ut ait D. Isidorus *lib. 2. de summo bono, cap. 39.* Ad comparationem mali sit deterrimus, quando non solum flagitia committuntur, sed

etiam de ipsis flagitiis vanitate laudis perdiri extolluntur Plura de jactantiæ vicio Beyerlinch *tom. 4. in theatro, verbo Jactantia.*

c **Filius A. sacerdotis.**] Ante sacerdotium genitus; nam aliàs ex defectu natalium irregularis esset, juxta tradita in *cap. 1. de fil. presby.*

d **Suspendere.**] Sed cum hæc concessio esset tantum extrajudicialis, seu potius jactantia, quomodo solum propter eam suspensio imponi potuit? Quam difficultatem agnovèrunt, & variè dissolvere curarunt Cantera in *quest. crimin. cap. 2. de probat. per test. quest. 1. num. 11.* Carena de officio Inquisiti *part. 2. tit. 12. ex num. 259.* Balboa in *cap. 4. num. 36. de judicis.* Sed veram hujus textus interpretationem dedi in *cap. 2. de confessis.*

CAPUT

CAPUT X.

Idem Episcopo a Hipponen. Abbati de Tolet, Visitatoribus Lombardiæ.

EX litteris vestris accepimus, quod cum ad b Albiganensem Ecclesiam unâ cum Pifano Archiepiscopo Vercellensi accessissetis visitationis officium impleturi, Albiganensis Episcopus inter cætera, quæ proposita fuerant contra ipsum, ore proprio est confessus, quod cum quidam in villa quadam ad ejus jurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omninò, offerens quod candentis ferri judicio se purgaret, & ut suspendio puniretur, si deficeret in eodem: dictus Episcopus requisivit à iudice, quid super hoc videretur eidem? Et cum iudex respondisset, ut fieret sicut fur ipse dixerat, ferrum candens in ipsius præsentia Episcopi est allatum: quod cum accepisset fur ille, combustus est: unde iudex pavefactus, quid sibi super hoc videretur, consuluit Episcopum memoratum: qui respondit, quod si fur sic evaderet, malum esset: quamquam affirmet se verbis talibus usum fuisse: Audistis quantus est clamor a populi, omnes dicunt, malum est si sic evaserit impunitus. Et sic Episcopus, & iudex villam ipsam cum e multitudine sunt egressi, in quorum præsentia prædictus fur est f suspenfus: propter quod ipsum cum litteris vestris ad Sedem Ap. destinatis. Sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec litteras vestras vidimus, licet idem se nobis asserat illas præsentasse. Quin iamò, cum dictus Archiepiscopus ad Sedem Apostolicam accessit, qui nobis hujusmodi rei seriem plenariè indicavit, idem Episcopus a nostra discessit præsentia, & perquisitus non potuit inveniri. Nos autem, quia idem Episcopus non solum in iudicio e candentis ferri, verum etiam in furis suspendio graviter noxcitur deliquisse, cum is non tantum auctoritatem præstiterit, verum etiam h præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cum igitur Pontificale i officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri, mandamus quatenus ut Episcopatu cedat, moneatis eundem; alioquin ipsum ab Albigan. Ecclesia amoventes, faciatis eidem per electionem canonicam de persona idonea provideri.

NOTÆ.

a Hipponensi.] In tertia collectione, sub hoc tit. cap. 3. legitur, Ipponen. & Abbati de Tirofeno; sed utrobique malè, cum legendum sit, Yporienfi Episcopo, & Abbati de Tolet, ut constat ex epistola 134 lib. 1. registr. 13. ipsius Pontificis, quam transcribo ex collectione Boiqueti, quia non modicam lucem affert præsentis decisioni: ita enim Episcopo Novariensi Innocentius scribit: [Ex litteris ven. fratris nostri Patriarchæ Antiocheni, tunc Yporien. Episcopi, & tui tunc de Tolet Abbatis, meminimus recepisse, quod cum dudum ad Albiganen. Ecclesiam, unâ cum ven. fratre nostro... Pifano Archiepiscopo, tunc Episcopo Vercellensi accessissetis visitationis officium impleturi... Albiganen. Episcopus inter cætera, quæ proposita fuerant contra ipsum, hoc vobis ore proprio est confessus: quod cum quidam in villa quadam ad ipsius jurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omninò, offerens quod candentis ferri judicio se purgaret, adjiciendo, ut suspendio puniretur, si deficeret in eodem: dictus Episcopus à iudice requisivit, quid super hoc videretur eidem: & cum iudex respondisset, ut fieret prout fur ipse petierat, ferrum candens in ipsius Episcopi præsentia est allatum: quod cum arripisset fur ille, combustus est. Unde iudex pavefactus, quid sibi super hoc videretur, Episcopum consuluit memoratum, qui respondit, quod si fur sic evaderet, malum esset; quamquam per litteras, quas nobis tunc idem direxit Episcopus, affirmat, se talibus verbis usum fuisse: Audistis quantus est clamor populi: omnes dicunt, malum est si evaserit impunitus. Et sic Episcopus, & iudex eandem villam cum multitudine populi sunt egressi, in quorum præsentia fur prædictus, ipsius fuit Episcopi auctoritate suspenfus: propter quod eundem eum vestris litteris ad nostram præsentiam destinatis: sed ipse nihil unquam super his proposuit coram nobis. Quin iamò statim ut dictus Archiepiscopus ad Apostolicam Sedem accessit, qui nobis rei seriem plenariè indicavit, idem Episcopus a nostra discessit præsentia, & perquisitus non potuit intueri. Unde nos cum fratribus nostris deliberatione habitâ diligenti, quia sæpe factum Episcopum non solum in candentis ferri judicio, verum etiam in furis suspendio graviter intelleximus deliquisse, cum is non tantum auctoritatem præstiterit, sed etiam præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum reputavimus ministerio altaris indignum. Et quia Pontificale officium absque altaris ministerio non poterat adimpleri, supradicto Patriarchæ ac tibi tunc dedimus in mandatis, ut ad cessionem eundem Episcopum moneatis, alioquin auctoritate nostra ipsū ab Albigan. Ecclesia, sublato appellationis obstaculo amoventes, faceretis eidem de persona idonea per electionem canonicam provideri. Dicitus verò Episcopus postmodum ad Sedem Apost. rediens, apud quam moram fecisse dignoscitur diuturnam, & se multipliciter satagens excusare, inter cætera proposuit corâ nobis, quod aliter rei veritas se habuerat, quam in litteris fuerit supradictis expressū; quod se proposuit opportuno tempore probaturū

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

Q 9 3

Quo

Quocirca devotioni tuæ præsentium auctoritate mandamus, quatenus auditis quæ super præmissis idem Episcopus duxerit proponenda, & probationibus ejus admissis, si de his tibi per probationes legitimas sufficiens fuerit facta fides, per quæ constet veritatem rei se aliter habuisse, quam in litteris fuerit supradictis expressum, & super præmissis innocentem Episcopum extitisse, cum per sententiam ad falsam suggestionem latam eidem præjudicari non debeat, tu eum super præmissis absolvens, officium suum exequi liberè permittas eundem: alioquin quod à nobis dudum super hoc extitit definitum, facias appellatione remota executioni mandari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, censurâ ecclesiasticâ appellatione postpositâ compescendo. Datum Lateran. Kalend. Octobris, anno XIII.] Quam epistolam non rectè cum præfati textu confundunt, & pro una, eademque habent Manrique tom. 3. annal. Cisterciensis anno 1210. cap. 7. ad finem, Alteserra hic. Ypporientis, seu Hipporientis diocesis est in Italia, cujus Canonicis scribit idem Innocentius lib. 1. epistolæ. registr. 1. in Codice Sireti, fol. 166. De Abbate hoc de Tilleto nonnulla adduxi in cap. quatuor 17. de accusat.

2. b *Albiganensem.*] Albiganum civitas est Italia sita ad Alpes Cotiæ, teste Mela lib. 2. cap. 4. vulgò dicta Albenga: jam à primis Ecclesiæ sæculis Cathedrâ Episcopali decorata: siquidem Gaudentius ejus Episcopus subscripsit Concilio Romano celebrato sub Hilario. Carolus à Sancto Paulo lib. 1. geograph. sacr. fol. 62.

3. c *Archiepiscopo.*] Lothario videlicet, quem ex Ecclesia Vercelleni in Pisanam transtulit Innocentius III. anno 1209. ut refert Vghellius tom. 3. Italiae sacræ, in serie Præsulum ipsius Ecclesiæ, num. 48.

4. d *Clamor populi.*] Qui attendendus non est, quia vanæ populi voces non sunt audiendæ, ideoque libertatem ac clamorem populi datam non valere rescripsit Imperator Marcus in l. si privatus 17. ff. qui & à quibus, l. 3. Cod. qui manumittere. Illustrat Cujacius lib. 2. obs. 22. & ab specie Diocletianus in l. 12. Cod. de pœnis, eam sententiam edidit. Vanæ populi voces non sunt audiendæ; nec enim vocibus eorum credi oportet, quando aut noxium crimine absolvi, aut innocentem condemnari desiderant. Et cum apud Romanos populus insanus plerumque clamaret contra Christianos, ut tanquam hostes publici punirentur, ut refert Tertul. ad Scapulam, ibi: Si Tiberis ascendit in Mœnia, si Nilus non ascendit in Arva, si cælum stetit, si terra movit, si fames urget, statim in Christianos ad Leonem acclamatur. Imperator Hadrianus rescriptum dedit Minutio Fundano, quod extat apud Eusebium Cæsar, & illud latine vertit Balduinus de edict. post Christ. fol. 75. his verbis: Accipis epistolam, quam ad me scripserat Serenius Gracianus V. C. cui tu successisti. Digna res est, de qua cognoscatur, ne & magna alioqui turba excitentur, & calumniatorum malitia indulgeatur. Si provinciales posse se putant Christianos in judicio reos peragere, id legitime faciunt. Clamoribus verò, & in multis locis nullus esto. De causa cognoscere tu debes: ac si quid adversus leges facere Christiani videntur, animadvertito, & noxæ penam par esto: ita quidem mercede, ut qui calumnia causa ad accusandum descendet, sentiat etiam tuæ animadversionis severitatem. Refert Baron. anno 201. Unde nec populari acclamatione ad bestias damnatos dimitti licet, l. ad be-

stias 31. ff. de pœnis: nec Decurionem eligi, l. si constet, ff. de appellat. l. Decurionem 12. Cod. de pœnis. l. 1. ff. ad leg. Jul. de ambiguis, nisi aliter tumultus sedari non possit, l. penult. ff. ad leg. Corn. de scariis. Et quamvis ex lege 3. Cod. de offic. rector. provinc. non solum acclamatio honesta, & justa in Magistratus, sed etiam vociferatio, & querela, quibus eorum publicè malefacta lacessuntur, permittenda videatur Provincialibus contra Magistratum injurias, dicendum tamen est ut in l. 1. Cod. Theodos. de offic. rector. provinc. ita dicta lege 3. miseris Provincialibus publicè reclamandi copiam fieri, non quidem ut eorum clamoribus quis damnetur, qui plerumque maligni sunt, cap. cum in juvenute, de purg. canonic. sed ut inquiratur, an vera sint, quæ clamant, ut in cap. qualiter 25. de accusat. l. 1. & 2. tit. 17. partit. 3. Quæ omnia ad unguem exprimunt ipsius legis 3. verba illa: Insuper, & vigilantissimo iudice publicis acclamationibus collaudandi damus omnibus facultatem. E contrario injustos, & maleficos, querelarem vocibus accusandi, ut censura nostra vigor adsumat, si verè voces sint, nec ad libidinem per ventelas effuse, diligentem investigavimus. Itaque justas acclamationes permittunt Imperatores in dict. l. 3. non verò injustas, & contumeliosas, de quibus in dict. l. 2. Cod. de seditionis: docuit Albericus in dict. l. decurionem 12. Cod. de pœnis.

e *Cum multitudi.*] Nam supplicium palam, & in omnium conspectu sumi debet, ut ejus animadversionis exemplo cæteri à delinquendo deterreantur, ut aiunt Plutarchus in tract. de isis, qui serò à Numino puniuntur. Seneca lib. 3. de ira, cap. 19. Quid tam inauditum, inquit, quam nocturnum supplicium, cum latrocinium tenebris abscondi soleat: animadversiones, quò notiores sunt, plus ad exemplum, emendationemque proficiunt. Quintilianus declamat. 274. in fine: Quoties noxios crucifigimus, celebrissima eliguntur via, ubi plurimi intueri, plurimi commoveri hoc metu possint. Et Imperatores in l. omnes 6. Cod. Theod. ad leg. Jul. de adult. masculorum nefandam constuprationem spectante populo flammis vindictibus expiari iusserunt, & famosos latrones in his locis, ubi grassati sunt, furcæ figendos esse, docetur in l. capitulum 28. §. penult. ff. de pœnis: & in l. omne delictum, §. 3. ff. de re militari, cavetur: Qui in acie prior fugam fecit, spectantibus militibus propter exemplum capite puniendus est. Et in l. 7. tit. 4. lib. 7. legum Visigoth. statuitur: Iudex quoriam occisus est, reus non in secretis, aut in absconsis locis, sed in conventu publicè exercet disciplinam. Faciunt textus in l. 2. Cod. Theod. de offic. rector. provinc. l. 5. tit. 27. partit. 3. Illustrant D. Laurent. Ramirez in Pentecost. cap. 22. Lælius Bifciola tom. 2. horar. success. lib. 1. cap. 9. Petrus Faber lib. 2. semest. cap. 9. Forner. lib. 6. rer. quotid. cap. 16. Navarrete discurs. 38. polit. D. Joan. de Solorz. emb. 75.

f *Suspensus.*] Furca videlicet, ut in dict. l. capitalium, §. famosos, l. sacrilegii 6. ff. ad leg. Jul. pecul. l. moris 9. §. ista, ff. de pœn. l. si quis aliquid 38. §. 1. ff. eod. l. 3. §. si quis ad hostem 10. ff. de re militi. Seneca epist. 7. illic: Sed latrocinium fecit, quid ergo meruit? ut suspendatur. Illustrant Larreatigui lib. 8. selectar. cap. 9. P. Pintoramirez in spicileg. tract. 1. cap. 32. num. 7.

g *Judicio candentis ferri.*] De quo & ejus prohibitionem agemus infra, in tit. de purg. vulgar.

h *Præsentiam.*] Cum factis canonibus prohibita sit clericis nudam præsentiam exhibere executioni

cutioni capitalis sententiæ, aut effusioni humani sanguinis, Concil. Altiſſod. can. 34. ibi: *Non licet Presbytero, nec Diacono ad trepalium, ubi rei torquentur stare, Et can. sequenti, Concil. Matifcon. 2. can. 19. Cognovimus etiam, quosdam Clericorum in-frunito ad forales reorum sententias frequenter accedere. Propterea prohibitionis eorum accessus hunc canonem protulimus, desinientes, ut ad locum examinationis reorum nullus Clericorum accedat, nec interſi atrio ſauciolo, ubi pro reatu ſui qualitate quiſpiam interſciendus eſt, ſi tamen nunc aliquis eorum deſinita contemnens illuc acceſſerit, aut interſuerit, deſraudatus honeſti honoris ſtola illis gregibus examinatorum ſocietur, quos divinis prætulit mysteriis. Illustrat Theoph Rayn. to 13. in tr. de Religioſo loricato, fol. 202.*

i Pontificale officium.] Nam ſuſpenſio hæc perpetua erat, nec Pontificale officium exerceri poterat ſine Sacerdotio, aliàs ſuſpenſus ab officio non eo ipſo eſt ſuſpenſus à beneficio, ut probat latè Gibalinus de cenſur. diſquiſit. 7. part. 3. quaſt. 12. Aliquando verò Epif opus prohibetur munia Sacerdotalia obire non verò Pontificalia, & quæ ad Episcopatus ordinem ſpectant. Concil. Aurel. 3. can. 6. 15. & 25. Aurel. 4. can. 10. Aliquando privatus omni iurisdictione, & munere Episcopali honorem, & locum retinebat. Concil. Ancyran. can. 1. ibi: *Honorem quidem Sedis eos retinere, offerre autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officiis fungi non liceat. Et can. 2. Concil. Nicæn. 1. can. 8. Qui à Cathariſ vocatur Episcopus, Presbyteri honorem habeat, niſi forte placuerit Episcopo nominis cum honore cenſeri.* Concil. Tolet. 11. can. 2. in epiſtola ſynodica, quæ extat apud Theodoretum lib. 1. cap. 9. legitur: *Placuit Synodo Meleſium in ſua civitate manere, poteſtatem autem nullam habere, vel quemquam ordinandi, vel cuiquam*

manus imponendi, ſolum verò honoris nomen retinere. Illustrat Juſtel in not. ad can. 131. Eccleſia Afric. Gibalinus de cenſur. diſquiſit. 7. q. 12. conſect. 4.

COMMENTARIUM.

NON ſolum prohibitum eſt Eccleſiaſticis vitis ſententiam ſanguinis proferre, ut probavi latè in cap. ſententiam, ne Cleric. vel monach. verum & quolibet modo cauſe ſanguinis ſe immiſcere, cap. Clericis, eod. tit. cap. his a quibus, 23. quaſt. 4. Undè nec in ea conſilium præſtare, nec patrocini-um tanquam advocati dare poſſunt, cap. final. ne Cler. vel Monachi, lib. 6. Molina tra. de juſtit. diſp. 8. num. 2. & ſi ad eos iurisdictione temporalis ratione alicujus caſtri, vel loci pertineat, poſſunt cauſas ſanguinis committere iudicibus laicis, non modò univerſè, verum & ſigillatim hanc, vel illam, ut ſtatuant quod in ea juſtum fuerit, diſt. cap. final. tamen prohibentur dicto, vel factò movere iudicem ad inferendam reo mortem, aut mutilationem, quod ut enorme inſectatur Petrus Bleſenſis epiſt. 42. illis verbis: *Illud cœleſtem exaſperat iram, & plerique diſcrimen æternæ damnationis accumulat, quod quidam Principes ſacerdotum, & ſeniores populi, licet non dicunt iudicia ſanguinis, eadem tamen tractant, diſputando, & diſceprando de illis; ſed ideo immunes à culpa reputant, quod mortis, aut truncationis membrorum iudicium decernentes, à pronuntiatione dumtaxat, & executione pœnalis ſententiæ ſe abſentant: ſed quid hac ſimulatione pernicioſius eſt Nunquid diſcutere, & deſinire licitum eſt, quod pronuciare non licet?* Undè in præſenti caſu Episcopus licet iudici laico committere poſſit cauſam ipſius furis, tamen graviter peccavit, non ſolum præſentia ſua auctoritatem præſtando capitalis ſententiæ, verum & conſilium præſtando in ejus prolotione.

CAPUT XI.

Idem Archiepiscopo, & majoris Monasterii, & Sancti Juliani Abbatibus a Turon.

INTER dilecti filii B. & P. Choët Canonicoſ Pictavienſes ſuper ſuccentoriâ Pictavienſis Eccleſiæ quaſtione ſubortâ, eorum uterque coram nobis ſimuliter aſſerebat, ſuccentoriam ipſam per Pictavienſem Cantorem, ad quem ejus donatio pertinebat, canonicè aſſequutum. *Et infra:* Nos igitur utriuſque partis atteſtationibus diligenter inſpectis invenimus, evidenter eſſe probatum, eundem P. publicum e aleatorem eſſe, vel uſurarium d manifestum, utpote qui xi. denarios pro xii. publicè mutuarat in ludo. Undè licet ad palliandum tantæ præſumptionis exceſſum propoſuerit idem P. quod hoc fecerat juxta Gallicorum conſuetudinem Clericorum, quâ Clerici ſerè univerſi mutant ſic frequenter, & ludunt: Nos tamen, qui ex officii noſtri debito peſtes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuoſos, occasione quorum ſub quadam curialitatis imagine ad diſſolutionis etiam materiam devenitur, penitus improbamus, excuſationem prædictam, quæ per pravam conſuetudinem, quæ dicenda eſt corruptela potiùs, palliatur, frivola reputantes; cum in illis magis plectibilis ſit offenſa, per quos ad excuſandas excuſationes in culpis delinquendi auctoritas uſurpatur: quod quia circa eundem P. de ſuccentoria prædicta factum eſſe dignoſcitur, propter indignitatem, & inutilitatem ipſius duximus irritandum, cum perſonis vili- bus, & indignis portæ dignitatis e patère non debeant, juxta legitimas ſanctiones. Præterea contra præſatum B. manifeſtè fuit probatum, quod de conſcientia iudicum Prædictorum Bituricen. ultima clauſula inſerta non fuerat in literis eorundem, ſicut in ipſorum depoſitionibus exprimitur evidenter. Robertus verò Diaconus ad hoc

Qq 4

probandum

probandum testis inductus, illud idem deposuit, & adjecit, quod cum deberet eandem literas sigillare, diligenter inspexit, nec eandem clausulam appositam tunc invenit: unde pars altera proponebat, quod cum prædictus B. scienter usus fuerit literis sic falsatis, debeat merito tanquam falsarius omnino repelli. Verum nos attendentes, quod et si constaret evidenter, quod dicta clausula literis illis fuisset apposita præter conscientiam iudicum prædictorum: quia tamen fides nobis facta non fuit, quod dictus B. illam clausulam apposuerit, vel procuraverit, ut ab alio poneretur: vel etiam, quod scienter usus fuerit literis sic falsatis, ab huiusmodi falsatis objectu eundem duximus absolvendum, maxime cum postquam hoc sibi objectum fuerit, prætermisit penitus uti eis. *Et infra:* Cum igitur per depositiones saltem duorum testium, qui nullatenus reprobat fuerunt, nobis constiterit evidenter, quod concessio Petro facta præcesserit, quamquam propter indignitatem ejusdem P. meruit reprobari, concessionem tamen postmodum Boccardo factam, irritam decernimus, & inanem. Quia verò actor, ad quem ipsius succentoriæ donatio spectare proponitur, ut de ipsius g perjurio taceamus, adeò tamen inconstanter se habuit in hoc facto, ut sicut præmissum est, primâ donatione non reprobata, secundam facere attentaret, & dignum sit, ut in eo quis puniatur, in quo visus est h deliquisse, in hoc ejus duximus varietatis inconstantiam puniendam, ut concedendi succentoriam ipsam hac vice nullam habeat facultatem: præsentium vobis auctoritate mandantes, quatenus eandem auctoritate nostra suffulti, sub. ap. ob. personæ idoneæ assignetis.

NOTÆ.

1. a **Turonensi.**] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc titul. cap. 4. utrumque Monasterium, tam sancti Martini, quod Galli vocant majus Monasterium, Yepes tom. 1. chron. D. Benedicti, anno Christi 552. c. 14. quam sancti Juliani, est Ordinis D. Benedicti, ut jam notavi in cap. 14. de offic. deleg. & de Metropoli Turonensi nonnulla adduxi in cap. 5. de tempor. ordin.
2. b **Succentoria Pictaviensi.**] Succentoris officium est, absente Cantore, sive Præcentore, de quo in cap. Cleros, §. Præcentor, 21. dist. incipere cantum in choro: quare in aliquibus Ecclesiis appellatur vicecantor, vulgò *Souchantre*, ut referunt Antonius Fabricius in praxi beneficior. tit. de benefic. cum dignit. num. 57. Petrus Gregor. lib. 15. synag. cap. 22. Ferro Manrique de præcedentiis 9. 30. in fine, Barboza de canonic. c. 9. num. 17. De Pictaviensi Diocesi nonnulla adduxi in c. 20. de rescript.
- c **Alcatorem.**] De quo crimine quia plura

congesti in can. 79. Concil. Illiber. idem in præsententi non repeto.

d **Usurarium manifestum.**] Quinam manifestus usurarius dicatur, & ejus pœnas exposui in ca. 3. de usuris.

e **Paterere non debent.**] L. infamia 8. Cod. de Decur. lib. 10. l. unic. Cod. de infamibus, eod. lib. l. i. ff. ad leg. Jul. de vi public. l. cum Prator 12. ff. de judiciis, l. reus delatus, ff. de muneribus, l. unic. Cod. de rebus postul. lib. 10. l. 6. tit. 7. par. 7. Faciunt Cicero & Tertul. relati à Cuiac. lib. 1. qq. Papin in l. 8. ff. de postul. plura D. Franc. de Amaya in dicta l. unic. Cod. de infamibus.

f **Falsarius.**] Quia literis falsis utens falsarius creditur, ut probavi in cap. 4. de crimin. falsi.

g **Perjurio.**] Unde privandus erat beneficiis jam obtentis, juxta tradita in cap. 4. de rescript.

h **Deliquisse.**] Cap. nemo, de tempor. ordin. lib. 6. & ita eligens indignum pro ea vice eligendi facultate privatur, c. cum in cunctis 7. de elect. ubi commentarium hujus textus dedi.

CAPUT XII.

Idem In Concil. a Lateran.

Accedentibus ad nos de diversis mundi partibus Episcoporum querelis intelleximus, grandes, & graves quorundam Abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea, quæ sunt Episcopalis dignitatis extendunt, de causis b matrimonialibus cognoscendo, injungendo publicas c pœnitentias, concedendo d indulgentiarum literas, & similia præsumendo: undè contingit interdum, quod vilescit Episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his & Episcoporum dignitati, & Abbatum providere saluti, præsentis decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia præsumat se extendere, si proprium voluerit periculum evitare, nisi fortè quisquam eorum speciali concessionè, vel aliâ legitimâ causâ super his valeat se tueri.

NOTÆ.

1. a **Lateranensi.**] Ita etiam legitur in quarta collectione, sub hoc titul. cap. unic. & reperitur textus hic in ipso Concilio Lateran. generali celebrato sub Innocentio III. can. 60. de quo nonnulla notavi in cap. 1. de summa Trinit.

b **Matrimonialibus.**] Quorum cognitio spectat jure communi attentò ad Episcopos. Concil. Nicen. 1. can. 51. ibi: *Episcopus uxorem rixosam cum viro in gratiam redire cogat.* Concil. Agath. can. 25. ibi: *Decretum fuit, ut si qui cum uxoribus divortium facere velint, prius apud Provinciales Episcopos*

pos dissidii causas dicant. Concil. Tolet. 12. can. 8. præcipit Episcopis, ut obtent, ne viri cum uxori- bus divortium faciant. Concil. Aurel. 3. can. 10. ibi: Illud etiam adjiciendum credimus, ut in Episcopi discussione consistat, de his qui in civitate sua ac ver- ritorio consistunt, & tali sunt ordinis sociati, incesto nimirum adulterio potius quam conjugio, utrum ignoranter ad illicita conjugia venerint, ac per con- sumaciam qua sunt interdicta præsumperint. Et in novella 1. Alexii Comneni, quæ extat lib. 2. jur. Græco-Rom. statuitur, universa, quæ ad animam spectant, ipsaque adeo matrimonia tam dijudica- si, quam executioni mandari, tam ab Archiepisco- pis, quam Episcopis debere, c. multorum 35. q. 6. cap. auditis, de præscrip. l. 7. tit. 10. part. 4. nam de causis arduis, & magnis magnates quoque, & magni judices judicare debent. l. & non distinguen- dus 32. §. de liberali, ff. de arbitris, l. 2. C. de pedan. judic. l. 1. C. ubi Senatores, Fornerius lib. 2. select. c. 23. Cuiac. lib. 9. observ. cap. 37. Morla in emp. tit. 2. nu. 145. Undè rectè contrà Anguianum tener Vale- ron. de transact. tit. 3. q. 2. n. 68 Rectores Academia- rum Complutensis, & Pincianæ non posse de his causis inter personas studii cognoscere. Circa can- cellarium nostræ Universitatis Salmantinx certum est, olim de his causis cognovisse, sed jam similem jurisdictionem non exercere, verè refert Pater

Mendo de jure acad. lib. 1. cap. 23. n. 496. Jure ergo communi Episcopi sunt proprii judices causarum matrimonialium, ut doctè probat Filescus in c. 1. de offic. ordin. §. 13. Barbosa de potest. Episcopi alleg. 84. Basilius de matrim. lib. 5. cap. 11. Dixi jure com- muni, quia virtute delegationis etiam inferiores Prælati possunt de causis matrimonialibus cogno- scere, ut pro expositione diversorum jurum nota- vi in cap. 1. ut lue non contest.

c Publicas pœnitentias.] Quas dare, augere, mi- nuere, vel condemnare ad Episcopum specialiter pertinet Concil. Ancyran. can. 5. Arelat. 2. can. 10. Milevit can. 23. Aurel. 4. can. 8. Carthag. can. 46. ubi Balsamon. Nicephorus Charophylax in frag. epist. ad Theodof. quamvis privatam pœnitentiam imponere proprium sit presbyteri pœnitentiarii, c. quæstum 6. cum sequent, de pœnit. & remiss. cap. mensuram 86. de pœnit. dist. 1. cap. tempora 2. 26. quæst. 7. Synodus Merensis can. 10. D. Basilius in Epist. ad Amphylach can. 2. Illustrant Filescus in c. 1. §. 4. de offic. ordin. Landmeter. lib. 2. de Clerico, c. 89. Cironius ad tit. de pœnit. & remiss. De pœniten- tia publica, & solenni plura dabimus in cap. 1. de pœnit.

d Indulgentiarum.] Ut probavimus in cap. pen- ult. de pœnit. ubi de personis, quibus competit facultas concedendi indulgentias agemus.

C A P U T XIII.

Honorius III. P. titulo sanctæ a Pudentiana Presb. Cardin. & Vicario nostro.

Dilectus filius Joannes Sancti Thomæ de b Partitione presbyter exposuit coram no- bis, quod c Rectores fraternitatis urbis ipsum ad revelandum fures, & id quo d fu- per quodam furto sibi tanquam d Sacerdoti fuerat revelatum, vel ad satisfaciendum exinde damnum passo arctare nitentes, in eum, nisi alterum præmissorum infra octo dies efficeret, tulerunt sententiam interdicti. Quia igitur perniciosum esset prædictum Presbyterum sibi taliter credita revelare, ac iterum iniquum cogi ad id, quod non rapuit, extolvendum, disc. tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos Re- ctores coram te conveniens, injungas eisdem, ut à memorati Presbyteri super hoc grava- mine penitus conquiescant.

NOTÆ.

a P. titulo san. Pudentiana.] Petro videlicet Sa- xoni, Anagnino Henrico, qui creatus fuit Cardinalis ab Innocentio III. Anno 1206. ut re- fert Ciaconius in ejus vita, & fuit Vicarius Urbis Romæ; nam licet usque ad tempora Pauli IV. Vi- carii Pontificis tantum essent Episcopi, ut probat Cohel. in not. Cardin. c. 55. tamen Petrus hic fuit Vicarius creatus ab Honorio pro eo tempore, quo ipse Reate permansit, ut probat ipse Cohelius; & ita rectè in præsentem appellatur Vicarius Ponti-

ficus. Titulus sanctæ Pudentianæ, aliàs Pastoris, est unus ex antiquis titulis urbis, ut probat Cohel. ubi supra, cap. 6.

b De partitione.] Legendum est de parione, nam sexta Regio urbis, ubi est templum D. Tho- mæ, appellatur Regio Parionis.

c Rectores.] Qui tempore Honorii III. habebant jurisdictionem delegatam supra Clerum, ut post Abbatem Siculum probat Cironius in præsentem.

d Tanquam Sacerdoti.] In Sacramento pœni- tentiæ, contra sigillum quod servare tenebatur, juxta tradita in cap. 2. de offic. ordin.

C A P U T XIV.

Præposito R. & I. Archidiacono a Sueffion.

Dilecta in Christo filia Abbatisa b Iotren. nobis insinuare curavit, quod cum Pres- byteri, & Clerici Iotrensis Ecclesiæ, Melden. Diœcesis non consueverint proprium habere sigillum, nec sint unum corpus, ita quod Capitulum appelleretur; nihilominus tamen contra voluntatem ipsius Abbatisæ, quæ ipsorum c caput est, & patrona, sigil- lum

lum habere contendunt in ejus præjudicium, & gravamen: quare id eis petit à nobis inhiberi. Quia verò nobis constitit de præmissis, discret. vestra mandamus, quatenus inquisitâ super his diligentius veritate, si vobis constiterit rem taliter se habere, dictis Presbyteris, & Clericis auctoritate nostra inhibeatîs expressè, nè præsumant, vel de novo fabricare sigillum, vel uti eo, si fortè noviter fabricarunt: ipsos, si contra prohibitionem nostram venire præsumperint, à præsumptione hujusmodi per censuras Ecclesiasticas appellatione postpositâ compescentes.

NOTÆ.

1. ^a *Suessonen.]* Ita etiam legitur in quarta Compilatione, *sub hoc tit. cap. 2. De Sueffionensi Ecclesia jam nonnulla adduxit in c. 2. ne Sede vacan.*
^b *Iotren.]* Monasterium hoc est Ordinis Divi Benedicti in Diocesi Meldensi, vulgò dictum de Iouars, cujus meminerunt Albertus Mireus in *Galtea Christ. Chopinus lib. de sacra pol. tit. 1. fol. 59.*
2. ^c *Caput est.]* Cum jurisdictione, juxta tradita in *cap. dilectâ, de majorit. & obed.*

COMMENTARIUM.

3. **L**icet quilibet privatus possit uti sigillo privato; tamen sigillum publicum, seu authenticum, quod sublimè argumentum est imperii, & jurisdictionis, tantùm supremi Principes, tam sæculares, quàm Ecclesiastici, nec non Abbates regulares, Capitula & Collegia approbata habere valent ad fidem publicè faciendam pro tota communitate, *c. 2. & 3. de fide instrum. cap. post sessionem 7. de probat. cap. cum nobis, de testib.* Concilium Londin. celebratum anno 1237. Præsidente Othone Cardinali Legato Sedis Apostolicæ in Anglia, apud Matthæum Paris. *Quoniam Tabellionum usus in Regno Anglia non habetur, propter quod magis ad sigilla authentica credi est necesse, ut eorum copia facilius habeatur, statuimus ut sigillum habeant non solum*

Archiepiscopi, & Episcopi, sed etiam eorum Officiales, nem Abbates, Priores, Decani, Archidiaconi, & eorum officiales, Decani rurales, nec non Ecclesiarum Cathedralium Capitula, & cetera quoque Collegia, & Conventus cum suis Rectoribus, aut divorsim juxta eorum consuetudinem, vel statum, pro varietate quoq; cujuslibet prædictorum habeat unusquisque sigillum, nomen puta dignitatis, officii, collegii, & etiam illorum proprium nomen, qui dignitatis, vel officii perpetui gaudent honore, insculptum notis, & characteribus manifestis; sicque sigillum authenticum habeant. Denique illi, qui temporale officium susceperint, puta Decani rurales, & Officiales, sigillum suum, quod tantum officii nomen habeat insculptum, finito officio ei à quo habebant officium, continet sine mora resignent. Probat Theodorus Oping de jure sigil. c. 4. & 5. Ciron. ad tit. de his qua fiunt à majori parte, Alteserra de Ducibus lib. 3. c. 4. & nos de sigillo Imperatoris, & Episcopi egimus in d. c. 2. c. inter, de fide instrum. cap. post sessionem, de probat. Undè resèdè Honorius III. in præsentî decrevit, Clericos Iotrensis Monasterii non posse uti sigillo authentico, quia unum corpus, aut collegium non habebant & simile sigillum est argumentum Capituli, aut communitatis approbata. c. 47. de ap. pel. Joan. Sarisbar. epist. 291. docent ultra congestos à Barbofa in præsentî Cironius in notis ad hunc rex Anguianus lib. 2. de legibus, c. 1. Azeved. in l. tit. 2. lib. 4. recop. Alteserra dicto cap. 4. ad finem.

CAPUT XV.

Abbati Sancti Alberti, Archidiacono de Annona, & Præpositi, Camarac.

Gravem, & dolore non vacuam, ac toti Clero contumeliarum aculeis circumfertam recepimus quaestionem, quod quum Venerabilis Frater noster ^b Ambianensis Episcopus quoddam beneficium vacans, quod ^c altare dicitur de Villefco, cuidam idoneo, prout ad se spectare credebat, absente tamen Ambianensi Archidiacono contulisset, idem Archidiaconus stipatus caterva Manofferi fratris sui, & quorundam aliorum, accedens ad Episcopum memoratum, & proponens, quod ei injuriatus fuerat super hoc, institit apud eum, ut sine causæ cognitione à beneficio ipso prorsus amoveretur ab Episcopo institutus. *Et infra:* Discretionî vestra mandamus, quatenus si vobis constiterit, Archidiaconum sæpèdictum semel, & secundo contra fidem ^d homagii præstiti ac debitam reverentiam Episcopum suum esse Dominum denegasse, vel in foro ^e sæculari super rebus spiritualibus deposuisse contra Episcopum, attendendo quod sibi responderet ibidem, aut invasioni Episcopi, & sociorum ejus, quam M. frater ejus cum complicibus suis fecit, causam, vel consilium præbuisse, ipsum tanquam membrum putridum, nè suâ contaminet alios corruptelâ, ab Ambianensi Ecclesia perpetuò abscindatis, & removeatis omninò, facientes beneficia, quæ idem detinet, personis idoneis per illos, ad quos donatio eorum pertinet, assignari: alioquin quia publicâ famâ laborat, & manifestæ præsumptiones apparent, purgationem ei super præmissis canonicam cum manu decima ejusdem dignitatis, & ordinis ejusdem Provincia indicatis: quod si fortè in tali purgatione defecerit infra tempus præfigendum à nobis, ipsum cujuslibet contradicti appellationis impedimento sublatis, ab officio, beneficioque privetis, facientes nihilominus, sicut superius est expressum, beneficia quæ idem Archidiaconus detinet, personis idoneis assignari.

NOTÆ

NOTÆ.

^a *Sancti Alberti.*] Ita legitur in quinta compilatione, ubi *sub tit. de purgatione canonica*, c. 1. reperitur textus hic; sed legendum esse *sancti Alberti*, ut habetur in sexta collectione, jam notavit Cironius in *præsenti*, Monasterium hoc sancti Alberti est Canonicorum Regularium Ordinis D. Augustini, ut referunt Mireus *de colleg. regul. cap. 37.* Pennotus *lib. 2. hist. canonic. regul. cap. 38. nu. 4.* Fratres Sarmathani *tom. 4. Gallie, fol. 101.* & extat præclarissimum elogium horum Canonicorum apud Cardinalem Jacobum de Vitriaco in *hist. Occid. cap. 21.* De Cameracensi Diœcesi nonnulla notavi in *cap. 19. de rescript.*

^b *Ambianensi.*] Gerardus videlicet, seu ejus prædecessor Arnulfus; nam Chenu, qui in Chronolog. Gallie seriem Præsulum hujus Ecclesiæ scripsit, his Episcopis tempus, aut ætatem non præfiniuit.

^c *Aliare.*] Plerumque altare ponitur pro Ecclesiâ, seu beneficio, *cap. quæsitum 11. quæst. 1. cap. 1. de usuris*; notavi latè in *cap. 3. de statu monach.*

^d *Homagii.*] Id est fidelitatis promissæ, quam omnes Prælati inferiores, & Presbyteri tenentur præstare Episcopo, juxta tradita in *ca. 2. & 3. de jur. jur.* non verò accipias homagium pro jure vassallagii, quod pro officiis, atque beneficiis Ecclesiasticis absque labe simoniæ promitti non potest, *cap. ex diligenti, de simonia*, ubi probatur: nisi supponatur in præsentis casu, Archidiaconum feudum accepisse ab Episcopo, quia ejus ratione homagium illi plenè promittere, seu facere valebat, ut probat Martha *de jurisdic. part. 4. casu 4.*

^e *Foro seculari.*] In quo graviter deliquit Archidiaconus, *cap. nullus 6. & per totam 11. q. 3.* plura concessit Ant. August. in *epit. jur. lib. 30. tit. 5.* Undè non tantum ob ingratitude, ut voluit Doctor Garanna in *cap. final. de donat.* verum ob graviora scelera, videlicet conspirationis in Episcopum, & quia contra eum causam proposuit coram iudice seculari, meritò privatur omnibus beneficiis jam obtentis.

^f *Canonica.*] De qua agemus infra, in *tit. de purgat. canonic.* & propter hæc verba textus hic compilatus fuit in quinta compilatione, *sub tit. de purgat. canonic.*

CAPUT XVI.

Gregorius IX. *Universis Ecclesiarum Prælati.*

Nimis iniqua. *Et infra:* Cùm Religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes: non desunt plerique, tam Ecclesiarum Prælati, quam alii, qui cæcâ cupiditate seducti, propriæ aviditati subtrahi reputantes quidquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. Volunt namque contra Regulam à Sed. Apostolica approbatam, & sui ordinis instituta, ipsis invitis eorum confessiones ^b audire, ac eis injungere poenitentias, & Eucharistiam exhibere: nec volunt, ut ^c Corpus Christi in eorum oratoris reservetur: & fratres ipsorum defunctos, apud Ecclesias suas compellunt ^d sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis decedentium fratrum alibi, quam in suis Ecclesiis eligat sepulturam, funus primò ad Ecclesias suas deferri cogunt, ut oblatio suis usibus cedat. Nec sustinentes eos habere ^e campanam, vel cæmeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare divina. Volunt quoque in domibus eorum certum numerum fratrum, Sacerdotum, Clericorum, & laicorum, nec non cereorum, lampadum, & ornamentorum pro voluntate sua taxare, ac residuum cereorum, quando noviter apponuntur, exigunt ab eisdem: nec permittunt, quod novi sacerdotes eorum alibi, quam in Ecclesiis suis celebrent primas ^f Missas: eos nihilominus compellentes, ut in quotidianis Missis, quas in suis locis, & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum ^g recipiant: & servant quicquid etiam eis dum celebrant Missarum solemniam intrâ domorum suorum ambitum piâ fidelium devotione donatur, & ab ipsis extorquere oblationis nomine contententes, quod eisdem tam in ornamentis altaris, quam in libris Ecclesiasticis absolutè confertur, vindicant perperam juri suo. Quocirca mandamus, quatenus universi, & singuli à prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctiùs compellendo.

NOTÆ.

^a *Gregorius IX.*] Qui præsentem edidit constitutionem in favorem Religiosorum contra Episcopos jurisdictione sua erga eos abutentes in casibus in præsentis expressis: & cùm registro epistoliarum hujus Pontificis careamus non possumus integram constitutionem edere.

^b *Confessiones audire.*] Ut olim faciebant antequam Monachi sacris Ordinibus initiarentur, sed ut laici degerent, juxta tradita in *cap. ad au-*

ves 5. de temp. ordin.

^c *Corpus Christi.*] Juxta morem Ecclesiæ illustratum in *c. 1. de custodia Eucharist.*

^d *Sepeliri.*] Cùm non solum ipsi Monachi, verum & laici possint apud ipsos eligere sepulturam, ut probavi in *cap. in nostrâ, de sepult.*

^e *Campanam.*] Excessum hunc examinabimus infra, in *cap. patentibus, de privileg.*

^f *Primas Missas.*] Quia in eis plerumque à cognatis, amicis & piis fidelibus fiebant oblationes, ut probat Vicecom. *to. 2. de rit. Missæ, lib. 4. c. 6. per tot g Recipient.*

^{3.} *g Recipiant.*] Juxta veteres canones; nam jure antiquo omne quod Ecclesiis totius Diocesis offerebatur, Episcopo cedebat. Concil. Aurelian. 3. can. 5. sub Hildebert. ibi: *Si qua oblationes in quibuslibet rebus, atque corporibus collata fuerint, Basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur, & in ejus sit arbitrio quod ad reparationem Basilica, aut observantium ibi substantiam deputetur.* Et cap. decretum 3. io. quest. 1. Verum cum omnia sibi vendicarent Episcopi, demum provifum fuit, ut certa parte ab Episcopis percepta, reliquum immune Ecclesiis, seu Monasteriis superesset.

Concil. Carpentoratenfe sub Cæsario Arelatenfi c. 1. de statum monach. ibi: *Aut si quid illis pro divitiarum devotione accesserit, vobis vindicare aſſumetis.* Concil. Illerdenfe can. 3. ibi: *Ut qua in jure monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo Diocesanâ lege ab Episc. contingatur.* Quod hodie variis privilegiis Sedis Apost. Religiosis concessum est, & sæpius declaratum à sac. Congr. referunt Barbol. de officio parochi, c. 24. n. 29. & in summa Apost. collect. 530. n. 2. Leander in 5. præcept. Eccles. tract. 6. disp. 10. q. 10. & veteri monumento Monasterii Corbeienfis illustrat Bignonius in notis ad Marculf. lib. 1. c. 1. fol. 430.

C A P U T XVII.

2 Idem Vniversis Ecclesiarum Prælatiſ

Nimis prava. Et infra: Cùm quidam viri Religiosi, utputa Fratres b Prædicatores, & Minores (quorum Ordinem & Regulam Sed. Apostol. noſcitur approbaſſe) in arctiſſima paupertate Christo pauperi famulentur, plerique Prælati, & alii eos ad c synodos suas cogunt accedere, ac ſuis conſtitutionibus ſubjacere: nec his contenti, capitula, & ſerutinia in locis Fratrum pro his^d corrigendis facturos ſe comminant, e fidelitatem juramento firmatam ab eorum miniſtris, & cuſtodibus exigentes; eis quoque, ut tam extrâ Civitates, quàm intrâ cùm eis^f proceſſionaliter veniant, ex levi cauſa mandantes, excommunicationis ſententiam fulminant in benefactores ipſorum, & ipſam Fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, ſatagunt amovere, niſi eis obediant in omnibus ſupradictis. Ad hoc, nè Fratres ad honorabiliores civitates, & villas, ubi religioſè, ac honeſtè valeant commorari, à populis devotè vocati accedere audeant inhiſcentes, tam in accedentes Fratres, quàm in receptatores eorum præſumunt excommunicationis ſententiam promulgare. Ab eis etiam de g hortorum fructibus decimas, nec non de habitaculis i Fratrum (ſicut de Judæorum h domibus) contendunt redditus extorquere, aſſerendo, quod niſi Fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui ſolverentur; & ut ipſos ſibi ſubdant totaliter, eiſdem miniſtros, & cuſtodes volunt præficere pro ſuâ arbitrio voluntatis: Quocirca mandamus, quatenus univerſi, & ſinguli à prænotatis gravaminibus deſiſtatis, ſubditos veſtros ab hujusmodi arctiùs compellendo.

N O T Æ.

^{1.} *a* *Dem.*] Gregorius IX. videlicet, qui etiam præſentem conſtitutionem edidit in favorem Fratrum Prædicatorum D. Dominici, & Minorum D. Franciſci, quorum Regulæ, & inſtituta jam probata fuerant per Sedem Apoſtolicam. Integram hanc conſtitutionem non reddimus, quia Regeſtro epistoliarum ipſius caremus.

b *Prædicatores.*] Quia in communi poſſunt bona obtinere. Valenzuela conſil. 135. ex num. 55.

c *Ad Synodos.*] Quando Abbates teneantur ad Synodos Diocelanas, vel Provinciales accedere, expoſui in cap. dilectus, de offic. ordin. cap. quod ſuper his, de majorit. & obed.

d *Corrigendis.*] Quod facere antè Monachorum exemptionem Episcopi Diocelani valebant, ut probavimus in c. licet, c. grave, de offic. ordin.

e *Fidelitatem.*] Quam olim Abbates Regulares tempore ſuæ benedictionis Episcopis promittebant, cap. ne Dei Eccleſia, ubi probavi, de ſimonia.

^{2.} *f* *Proceſſionaliter.*] Quod hodie facere poſſunt, nam poſt Concil. Tridentinum ſeſſ. 25. de regul. c. 1. omnes Regulares, quorum conventus ſunt intra Civitates, vel non diſtant magis ab eis, quam per medium milliare, tenentur proceſſionibus publicis

interelle, ſi nonnullos privilegiatos excipias, ut probant, & explicant Aloyſius Riccius in praxi fori, reſol. 308. num. 7. Vgolinus de offic. Episcopi, cap. 11. num. 6. Armendariz ad leges Navarre lib. 1. tit. 14. & lib. 24. §. 31. Valenzuela tom. 2. conſil. 184. nu. 25. & sæpius id deſiſſe fuiſſe per ſacram Congregationem teſtantur Barboſa in remiſſ. ad Trid. diſt. cap. 21. Bruno Caſſaigne de priviſ. Regul. tract. 8. cap. 4. propoſ. 7.

g *Hortorum fructibus.*] Et appellatione horti in præſenti accipitur locus ſepibus munitus, etſi nõ ſit voluptatis gratiâ, ſed fructuum colligendorum cauſâ comparatus, ut hortum generaliter definiens docuere Beyerlinch in Theatro vite humanæ, verbo Hortus, Briſſon. lib. 3. ſelect. cap. 1. Unde Religioſi, quibus privilegium conſeſſum eſt non ſolvendi decimas ex hortis propriis, non tenentur eas ſolvere ex hortis muratis, & ſeptis, etſi fructuum colligendorum cauſa parati ſint. Gregorius Lopez in l. 4. tit. 20. p. 1. Emanuel Rodriguez tom. 2. 99. regul. q. 44. art. 4. Petrus Gregorius lib. 1. part. 117. 25. c. 3. Barboſa lib. 3. jur. Eccle. c. 26. §. Patres, Fagan dez in 5. præcept. Eccleſ. lib. 2. c. 4. n. 3. Pellizzarius tom. 2. manual. regul. tract. 8. cap. 1. ſect. 3. Diana ad calcem partis 9. pag. 199.

h *Domibus.*] Juxta tradita in cap. de judais, de decimis, cap. quanto, de uſur.

CAPUT

CAPUT XVIII.

Idem Archiepiscopo a Bracar.

Tanta est clavis Petri. *Et infra*: Ad confusionem P. Episcopi quondam b Colubrien. non potest in memoriam non venire, quantum in nos, & Ecclesiam Romanam deliquerit, despexerit Petri claves, & ecclesiasticam læserit potestatem, cum non solum interdicti sententiam (quam servaverat ab initio) temerè violavit, verum etiam induxit alios, immò compulsi non servare: & quos inducere monitis, & flectere minis, ac terroribus ad violandam interdicti sententiam nullà potuit ratione, post atroces injurias, amissionem bonorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis spolians, coëgit miserabiliter exulare, ea suis in hac parte fautoribus non absque præsumptione temeraria conferendo. Quæ omnia idem Episcopus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia publicè recognovit. Licet autem memoratus Episcopus in manibus nostris spontaneâ cesserit c voluntate, nolentes tamen, ut hi, qui hujusmodi sententiam interdicti non sunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates, præbendas, ac beneficia aliorum, qui absque culpa, & sine causa rationabili eis fuerant spoliati, severitatem effugiant canonicæ ultionis, ne facti perversitas transeat præsumptoribus in exemplum, auctoritate Dei omnipotentis omnem institutionem, destitutionem, collationem præbendarum, beneficiorum, ac dignitatum præsumptas per eundem Episcopum; & excommunicationis, seu interdicti sententias in quoscunq; hac occasione prolatas ab eo post interdicti violationem ejusdem, decernimus irritas, & inanes. Quia verò ubi magis exceditur, ibi est severius vindicandum, mandamus quatenus omnibus, quos prædictus Episcopus in supradicta beneficia, præbendas, & dignitates intrusit, non solum à beneficiis ipsis, præbendis, & dignitatibus, verum etiam ab aliis beneficiis (si qua obtinent) & Ecclesiis prorsus amotis, tam præsumptores eosdem, quam omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violaverunt, suspendas (auctoritate Ap.) ab officio, & a beneficio. Illos quoque, quos in personas, & res prædictorum canonicorum, Prælatorum, & clericorum manus temerarias constiterit extendisse, ad nostram venire compellas præsentiam, pro meritis sententiam recepturos, invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis.

NOTÆ.

a Bracharenfi.] Stephano videlicet Silvio, de quo, & de Metropoli Bracharenfi egi in cap. coram, de in integr. restit.

b Colubriensi.] De diocesi Colubriensi Lusitaniæ nonnulla adduxi in cap. cum causa, de...

c Voluntate.] Nam si celebravit violando interdictum, irregularitatem contraxit, juxta tradita in cap. postulasti, cap. 4. de cleric. excommunic.

d Officio, & beneficio.] violans enim interdictum locale, seu personale, variis pœnis puniatur. Primò suspenditur ab officio, & beneficio, ex præsentis textu; hanc tamen suspensionem non incurri ipso jure, sed prolata à judice sententiâ, rectè ex hoc textu probarunt Suarez de censur. disput. 34. sect. 4. num. 16. Gibalin. de censur. disquisit. 8. quest. 2. num. 3. Secundo caret privilegio, quod alioquin haberet, ut tumulari possit in loco non interdicto, cap. quod in te, de panit. & remiss. cap. is cui, de sent. excom. lib. 6. Deinde arceatur ab Ecclesiæ ingressu, donec satisfecerit ad arbitrium ejus, cujus interdictum violavit, vel ad arbitrium Episcopi, si interdictum à jure impositum sit, cap. Episcoporum, de privil. lib. 6. sive sit clericus re-

gularis, sive sæcularis. Deinde redditur ineligibilis, & impostulabilis ad dignitates, & beneficia ecclesiastica, cap. is cui, §. is verò, de sent. excom. & si de facto eligatur, electio nulla est, ut probant Suarez de censur. disput. 34. sect. 4. num. 15. Gibalin. ubi supra, num. 4 & spoliari potest beneficiis, si quæ habebat, & in monasterium pœnitentiæ peragenda causâ detruditur. Tandem qui violant interdictum circa ecclesiasticam sepulturam, excommunicantur, Clement. 1. de sepultur. & religiosi, qui non servant interdictum, quod Ecclesia Cathedralis, aut quæ in eo loco matrix est, observat, excommunicationem incurrunt ipso jure, ex Clement. 1. de sentent. excom. Gibalinus ubi supra, num. 7. qui rectè observat, suspensionem, quam incurrunt violantes interdictum, non extendi ad jurisdictionem; & ita sententias, quas protulit Episcopus Colubriensis, & irritare jussit Pontifex, non irritari, quia prolatae fuerunt ab Episcopo, qui interdictum violaverat; sed quia per summam injuriam prolatae erant contra eos, qui interdictum violare renuebant; & ita omnia gesta in hac parte ab Episcopo Colubriensi cessari præcipit Gregorius.